

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Klára Jampílková

**Akviziční strategie cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách:
srovnávací studie**

The Acquisition Strategy of Foreign-Language Books in Public Libraries:
A Comparative study

Praha 2017

Vedoucí práce: PhDr. Radka Římanová, Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat PhDr. Radce Římanové, Ph.D. za vedení mé práce, cenné rady a vstřícný přístup. Dále bych ráda poděkovala Sabine Zimmermann, Kristy Schank, Mgr. Michaelovi Fialovi a dalším zaměstnancům knihoven, kteří mi věnovali svůj čas. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat Bibliothek & Information Deutschland, že jsem za jejich podpory mohla výzkum v Berlíně uskutečnit.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 28. července 2017

.....

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách, které čelí velké výzvě uspět se svými službami ve stále rozmanitější společnosti. Cílem práce je zjistit, zda mají veřejné knihovny speciální proces výběru a získávání cizojazyčné literatury do svých fondů. Zvláštní pozornost je věnována beletrii, stěžejnímu žánru veřejných knihoven. Předmětem této práce je komparace dvou akvizičních strategií cizojazyčné literatury, a to v Městské knihovně v Praze a v Zentral- und Landesbibliothek Berlin. Pro kvalitativní výzkum byly zvoleny strukturované rozhovory s klíčovými osobami akvizičního procesu v daných knihovnách. V rámci kompilátu je představena problematika cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách, zejména její akvizice. Představuje příklady dobré praxe, průzkumy a trendy, ze kterých autorka vychází při samotné komparaci, a to z České republiky i ze zahraničí, především z USA, Kanady, Austrálie, Švédska, Dánska a Holandska. Práce se zaměřuje mimo jiné na identifikaci komunity knihovny, uživatelské potřeby, zaměstnance, externí spolupráci, samotný výběr a získávání cizojazyčné literatury a na rozpočet na získávání cizojazyčné literatury. Závěr zahrnuje kritické zhodnocení získaných poznatků. Kvalitativní výzkum mimo jiné potvrdil trendy knihoven uvedené v kompilátu; outsourcing, schválené plány dodavatelů i větší množství darů jako způsob získávání cizojazyčné literatury do knihovních fondů. Přínosem této práce je otevření diskuze, jak se liší akvizice cizojazyčné literatury od akvizice domácí literatury a jak provádět akvizici cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách efektivně.

Klíčová slova: veřejné knihovny, interkulturní knihovnictví, imigranti, cizojazyčná literatura, akvizice, akvizice cizojazyčné literatury, budování knihovního fondu, Městská knihovna v Praze, Zentral- und Landesbibliothek Berlin

Abstract

Public libraries are facing a great challenge to succeed in serving their increasingly diverse communities. This thesis focuses on the acquisition of foreign-language books in public libraries and attempts to address the question whether libraries have special strategies to select and acquire foreign-language books. Particular attention is paid to fiction, the main genre offered by public libraries. To help answer the thesis question, the author compares the acquisition strategies of the Municipal Library of Prague and the Zentral- und Landesbibliothek Berlin using structured interviews with the key persons responsible for the acquisition of foreign-language books. As a background, the author provides a literature review of foreign-language materials in public libraries and specifically, the acquisition strategy for those materials (i.e. including case studies, research projects and trends from the Czech Republic, the US, Canada, Australia, Sweden, Denmark and Netherlands). This knowledge foundation is considered in the comparison of the two libraries and their acquisition strategies. The comparative study confirms the trends highlighted in the literature review, such as outsourcing, approval plans and gifts as common ways of acquiring foreign-language literature. This thesis further contributes by starting the discussion of how the acquisition strategy of foreign-language materials differs from the traditional acquisition process and how libraries might learn from best practices to improve their foreign-language acquisition processes, using key initiatives such as identifying the targeted community and user needs, strategic hiring of library staff, outsourcing where key competences are lacking, and having a dedicated budget administered independently.

Key words: public libraries, intercultural library services, immigrants, foreign-language materials, technical services, acquisition of foreign-language books, collection development, Municipal Library of Prague, Zentral- und Landesbibliothek Berlin

Obsah

1	Úvod	10
2	Terminologický úvod	12
2.1	Veřejná knihovna.....	12
2.2	Akvizice a budování knihovního fondu	12
2.2.1	Akviziční strategie.....	13
2.3	Cizojazyčný fond.....	13
2.4	Multikulturní knihovna.....	14
2.5	Migrace a integrace	15
3	Cizojazyčná literatura ve veřejných knihovnách	17
3.1	Uvedení do problematiky	17
3.2	Metodické dokumenty	18
3.3	Akvizice a budování cizojazyčného knihovního fondu.....	19
3.3.1	Identifikace komunity a uživatelské potřeby.....	20
3.3.2	Zaměstnanci	21
3.3.3	Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury.....	23
3.3.4	Získávání cizojazyčné literatury.....	24
3.3.5	Centralizovaná a decentralizovaná akvizice.....	27
3.3.6	Outsourcing	29
3.3.7	Partnership.....	30
3.3.8	Rozpočet na cizojazyčnou literaturu	31
3.4	Shrnutí.....	31
4	Cizojazyčná literatura a Česká republika	33
4.1	ČR, cizinci a národnostní menšiny.....	33
4.2	Průzkumy	34
4.3	Projekt doplňování cizojazyčné literatury v knihovnách ČR.....	36
4.4	Městská knihovna v Praze (MKP)	37
5	Cizojazyčná literatura a Spolková republika Německo	42
5.1	Německé knihovnictví	42
5.2	SRN, cizinci a osoby s migračním pozadím.....	44
5.3	Výzkum.....	44
5.4	Veřejné knihovny v Berlíně	47
5.5	Zentral- und Landesbibliothek Berlin (ZLB)	49

6	Metodologie komparativní studie.....	53
7	Komparace akvizičních strategií cizojazyčné literatury	55
7.1	Akvizice cizojazyčné literatury v Městské knihovně v Praze (MKP)	55
7.2	Akvizice cizojazyčné literatury v Zentral- und Landesbibliothek Berlin (ZLB)	62
7.3	Komparace a shrnutí.....	68
7.3.1	Identifikace komunity.....	68
7.3.2	Uživatelské potřeby	69
7.3.3	Zaměstnanci	70
7.3.4	Jazykové zastoupení	71
7.3.5	Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury	72
7.3.6	Získávání cizojazyčné literatury.....	73
7.3.7	Rozpočet na cizojazyčnou literaturu	74
7.3.8	Limity v akvizici cizojazyčné literatury	75
8	Závěr	76
9	Použité prameny	79
10	Seznam obrázků	84
11	Seznam tabulek	84
12	Příloha.....	I
12.1	Otázky k rozhovorům.....	I

Předmluva

Téma diplomové práce, akvizice cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách, bylo vybráno na základě mého zájmu o tuto specifickou činnost knihoven. Prvním impulzem k tomuto tématu bylo seznámení se s interkulturním knihovnictvím jako takovým prostřednictvím vyučující Kateřiny Nekolové, M.A. a spolupráce na projektech v rámci volitelných předmětů „České knihovny a uprchlíci“ a „Týden rozmanitosti jazyků a kultur v knihovně Lužiny“. Dalším impulzem bylo moje působení v knihovně jazykové školy, kde jsem se díky své pozici dostávala jak do procesu akvizice cizojazyčných materiálů, tak do kontaktu s uživateli knihovny, kterými byli většinou imigranti. Třetím impulzem byl loňský předvýzkum ve veřejné knihovně v Amsterdamu (Openbare Bibliotheek Amsterdam), kde jsem se díky rozhovorům se zaměstnanci přesvědčila, že je v oblasti akvizice cizojazyčných materiálů co zkoumat.

Pro komparaci akvizičních strategií cizojazyčné literatury jsem vybrala dvě veřejné knihovny, a to Městskou knihovnu v Praze a Zentral- und Landesbibliothek Berlin. Městskou knihovnu v Praze jsem si vybrala díky semestrální praxi v rámci předmětu „Management knihoven“. Jelikož je Spolková republika Německo považována za leadera v oblasti interkulturního knihovnictví, vybrala jsem si právě Spolkovou republiku Německo. Městská knihovna v Praze bohužel nemá v Německu partnerskou knihovnu, vybrala jsem proto knihovnu v hlavním městě, Zentral- und Landesbibliothek Berlin. Obě tyto metropole mají velké množství imigrantů, univerzit a škol. Z důvodu uvedení do problematiky jsem se pak ve své práci věnovala více prostoru německému knihovnictví.

Mou kontaktní osobou v oddělení akvizice Městské knihovny v Praze byl Mgr. Michael Fiala, v Zentral- und Landesbibliothek Berlin Sabine Zimmermann, která je odpovědná za akvizici cizojazyčné literatury se specializací na beletrii. K pochopení smyslu interkulturního knihovnictví v Německu mi byla k dispozici Kristy Schank, která má v Zentral- und Landesbibliothek Berlin na starosti interkulturní projekty a je členkou Kommission Interkulturelle Bibliotheksarbeit. Můj výzkum v Berlíně byl finančně podpořen německou organizací Bibliothek & Information Deutschland (BID) po rozhodnutí komise pro mezinárodní výměnu odborných znalostí Bibliothek & Information International (BI-International).

V této diplomové práci není zahrnuto téma motivace četby cizojazyčné literatury. Tato problematika přesahuje oblast práce, obecně je předpokládáno, že motivací je mimo jiné naučit se cizí jazyk, udržení úrovně cizího jazyka, možnost číst literární díla v originále, a tak dále. Diplomová práce se vzhledem k rozsáhlosti tématu nevěnuje ani tematickému zaměření cizojazyčné beletrie, kritéria výběru cizojazyčné literatury v tomto smyslu tedy nejsou součástí práce. Vzhledem k tomu, že se práce zaměřuje na cizojazyčnou beletrii, byla od knihoven požadována data týkající se cizojazyčné beletrie. Původně plánované polostrukturované rozhovory pak byly nahrazeny rozhovory strukturovanými.

Před samotným zpracováním diplomové práce jsem provedla rešerši na téma „Akvizice cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách“, která mi pomohla zorientovat se v této problematice. Rešerše byla provedena v rámci předmětu „Rešeršní strategie pro vědu a výzkum“ a pro její tvorbu byly použity databáze LISA, LISTA, LISS, Emerald, Google a Google Scholar. Literatura byla vyhledávána v angličtině, němčině a češtině. Byly vybírány odborné články týkající se výhradně veřejných knihoven a jejich aktivit v akvizici cizojazyčných materiálů, popřípadě strategií budování cizojazyčných fondů.

V práci je použita citační metoda takzvaný Harvardský systém, první údaj v odkazu je většinou autor, případně název, druhý údaj je rok vydání. Seznam použitých pramenů je vypracován v souladu s normami ISO-690 a ISO 690-2. Použité prameny jsou řazeny abecedně. Diplomová práce je strukturována do systému číslovaných kapitol a podkapitol.

1 Úvod

V reakci na globalizaci by měly veřejné knihovny přizpůsobovat služby svým uživatelům a zaměřovat se na jejich jazykové znalosti. Jednou z hlavních služeb knihoven je půjčování dokumentů, proto by měly ve svém fondu mít dokumenty jak pro rozvoj jazykových dovedností obyvatel, tak pro potřebu imigrantů a národnostních menšin.

Je povinností knihoven poskytovat spravedlivé služby všem uživatelům bez ohledu na jejich etnický, kulturní a jazykový původ. Poskytování materiálů pro etnické, kulturní a jazykové skupiny by nemělo být vnímáno jako doplňková služba, ale jako nedílná součást služeb každé knihovny. Knihovny by si měly stanovit cíle a postupy, jak integrovat takové služby do svého plánu.

Tato diplomová práce se zabývá problematikou cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách a porovnává dvě akviziční strategie, v Městské knihovně v Praze a v Zentral- und Landesbibliothek Berlin.

Cílem této práce je zjistit, zda mají veřejné knihovny speciální proces výběru a získávání cizojazyčné literatury do knihovního fondu. Jelikož se jedná o kvalitativní studii, klade si práce za cíl odpovědět na otázky, zda zmíněné knihovny při akvizici cizojazyčné literatury berou ohled na rozmanitou komunitu a své uživatele, zda zaměstnanci ovládají cizí jazyky, popřípadě zda při akvizici spolupracují s rodilými mluvčími nebo jinými organizacemi, jak cizojazyčnou literaturu vybírají a získávají, jak mají rozdělený rozpočet na získávání cizojazyčné literatury a jaké jsou případně limity v akvizici cizojazyčné literatury v daných knihovnách.

Diplomová práce představuje strategie profilování cizojazyčného fondu, složení cizojazyčného fondu, zjišťování, výběr a získávání cizojazyčných dokumentů dvou vybraných knihoven. Zvláštní pozornost je věnována beletrii, stěžejnímu žánru veřejných knihoven, a to tištěným knihám.

Cílem diplomové práce je porovnání dvou akvizičních strategií, přínosem diplomové práce může být otevření diskuse, jak se liší akvizice cizojazyčné literatury od běžné akvizice a jak ji provádět efektivně. Diplomová práce může inspirovat k dalšímu zkoumání, například zmíněné tematiky cizojazyčné literatury, která není v této práci zahrnuta, cizojazyčné literatury pro děti nebo cizojazyčných elektronických knih v knihovnách.

Protože každá knihovna je jiná, má i jiný proces výběru a získávání cizojazyčných materiálů. Nicméně musí existovat nějaké strategie a tedy i procesy, které by fungovaly ve všech veřejných knihovnách. Žádný článek z těch, který měla autorka této práce k dispozici, se nezabývá komplexně tím, že by veřejné knihovny měly mít speciální strategii budování fondů a akvizici cizojazyčných materiálů. Po prostudování sekundární literatury a zkoumání dvou knihovních systémů Městské knihovny v Praze a Zentral- und Landesbibliothek Berlin ale autorka práce strategie budování fondů a akvizice cizojazyčné literatury identifikuje a snaží se poskytnout celkový pohled na tuto problematiku.

2 Terminologický úvod

Kapitola „Terminologický úvod“ obsahuje vysvětlení termínů, které jsou v této práci použity, nebo kterých se tato práce týká a je tedy potřeba je definovat. Obsahuje definici veřejné knihovny, vymezení termínů „budování knihovního fondu“ a „akvizice“, představuje cizojazyčný fond, multikulturní knihovnu a uvádí termíny související s migrací a integrací.

2.1 Veřejná knihovna

V této práci je veřejná knihovna chápána jako *„organizace, jež je zřízena, podporována a dotována společností, a to buď prostřednictvím místní, regionální či národní správy nebo jinou formou společenské organizace. Zajišťuje přístup k vědomostem, informacím, uměleckým dílům a celoživotnímu vzdělávání prostřednictvím různých zdrojů a služeb. Je přístupná rovným způsobem všem členům společnosti bez ohledu na rasu, národnost, věk, pohlaví, náboženství, jazyk, zdravotní znevýhodnění, ekonomickou situaci, postavení v zaměstnání a dosažený stupeň vzdělání“* [KNOOTZ et al., 2012, s. 15].

2.2 Akvizice a budování knihovního fondu

Pro potřeby této práce je potřeba vymezit termíny „budování knihovního fondu“¹ a „akvizice“². Budování knihovního fondu, nebo také tvorba knihovního fondu je podle České terminologické databáze informační vědy a knihovnictví *„komplexní soubor průběžných činností, při nichž dochází k doplňování knihovního fondu, vstupnímu zpracování dokumentů, revizi knihovního fondu a vyřazování dokumentů, a to s ohledem na funkce, zaměření a poslání knihovny, obsahovou strukturu jejího fondu (profil knihovního fondu) a na potřeby uživatelů“* [CELBOVÁ, 2003-a]. Tato práce se věnuje pouze části této definice, a to doplňování knihovního fondu, neboli akvizici dokumentů. Dalo by se tedy říci, že akvizice je podřazený termín termínu budování knihovního fondu.

---

¹ Anglicky „collection development“ nebo „collection management“, literatura uvádí, že se jedná o synonyma.

² Anglicky „acquisition“.

Doplňování knihovního fondu, neboli akvizice dokumentů je podle České terminologické databáze informační vědy a knihovnictví „*zjišťování, vybírání a získávání dokumentů do fondu knihovny s ohledem na funkce, zaměření a poslání knihovny, obsahovou strukturu jejího fondu (profil knihovního fondu) a potřeby jejích uživatelů. K získávání fyzických dokumentů do fondu knihovny dochází čtyřmi způsoby: povinný výtisk, nákup, dar, výměna*“ [CELBOVÁ, 2003-b].

Akvizice je podle Dictionary for Library and Information Science proces vybírání, objednávání a přijímání dokumentů [REITZ, nedatováno].

Některé knihovny mají oddělení „budování fondů“ a „akvizice“ rozdělené, některé mají pouze oddělení akvizice, které má na starosti budování fondů.

2.2.1 Akviziční strategie

Pro problematiku, které se tato práce věnuje, byl vybrán termín „akviziční strategie“, neboť její definice problematiku dobře vystihuje. Akviziční strategie, strategie doplňování, strategie budování fondu nebo také akviziční politika, je podle České terminologické databáze informační vědy a knihovnictví „*soubor zásad uplatňovaných při doplňování knihovních fondů zohledňujících funkce a zaměření knihovny, profil knihovního fondu a potřeby uživatelů knihovny. Součástí akviziční politiky je identifikace akvizičních zdrojů, stanovení primárních a sekundárních způsobů akvizice, druhů, tematiky a čtenářského určení dokumentů a další kritéria pro získávání dokumentů do fondu knihovny*“ [CELBOVÁ, 2003-c].

2.3 Cizojazyčný fond

V literatuře týkající se cizojazyčného fondu v knihovnách se setkáváme s pojmy „cizojazyčné materiály“, „cizojazyčná média“, „cizojazyčná literatura“ a „cizojazyčné dokumenty“. Za cizojazyčné materiály³ jsou v této práci považovány všechna cizojazyčná média včetně knih, časopisů, her, audioknih, elektronických knih a tak dále. Synonymem, se kterým se setkáváme v českém prostředí, je cizojazyčná literatura. Cizojazyčný dokument

---

³ Anglicky „foreign-language materials“.

je neperiodický dokument, kterým je podle České terminologické databáze informační vědy a knihovnictví „*publikace vydaná jako ukončený celek, zpravidla najednou, popř. též postupně, po jednotlivých částech, přičemž počet částí a lhůta dokončení jsou obvykle určeny předem*“ [MATUŠÍK, 2003]. Tato práce se zaměřuje převážně na cizojazyčnou beletrii⁴, tedy prozaická, básnická a dramatická umělecká díla v cizích jazycích.

Cizojazyčný fond knihovny obsahuje materiály v jazycích odlišných, než jsou oficiální jazyky dané země nebo státu. Za cizí jazyky jsou v této práci, pokud nebudou nijak specifikovány, považovány jak jazyky, které jsou běžně vyučovány na školách, tak jazyky imigrantů, národnostních a jazykových menšin.

2.4 Multikulturní knihovna

Služby veřejných knihoven v kulturně a jazykově různorodé společnosti mají více termínů. Jedním z termínů vedle „multikulturní knihovny“⁵ jsou „interkulturní knihovnické služby“⁶ [Libraries for All, 2009].

Akvizice, případně budování knihovního fondu, cizojazyčných materiálů spadá tedy mimo jiné pod služby takzvané multikulturní knihovny, proto následuje její definice.

Principem multikulturní knihovny je sloužit všem členům komunity bez diskriminace odlišných kultur a jazyků, poskytovat informace v příslušných jazycích a typech písma, umožňovat přístup k široké škále materiálů a služeb, které odrážejí všechny komunity a jejich potřeby, a zaměstnávat pracovníky, kteří odráží různorodost komunity a jsou školeni na práci a služby pro různé komunity [IFLA/UNESCO, 2012].

---

⁴ Anglicky „fiction“.

⁵ Anglicky „Multicultural Library“.

⁶ Anglicky „Intercultural Library Services“.

Hlavní činnosti multikulturní knihovny:

- Rozvíjí kulturně rozmanité a vícejazyčné sbírky a služby, včetně digitálních a multimediálních zdrojů;
- vyčleňuje prostředky na zachování kulturního projevu a dědictví, zvláštní pozornost věnuje ústnímu a nehmotnému kulturnímu dědictví;
- zahrnuje programy na podporu vzdělávání uživatelů, informační gramotnosti a podporu přistěhovalců, kulturního dědictví a mezikulturního dialogu jako nedílnou součást služeb;
- poskytuje přístup k informačním zdrojům v příslušných jazycích prostřednictvím organizace znalostí a přístupových systémů;
- rozvíjí marketingové a informační materiály ve vhodných médiích a jazycích s cílem přilákat různé skupiny uživatelů do knihovny [IFLA/UNESCO, 2012].

2.5 Migrace a integrace

Cizojazyčné materiály ve veřejných knihovnách jsou určeny jak pro multilingvní uživatele a uživatele, kteří se cizí jazyky učí, tak pro cizince, imigranty či příslušníky národnostních a jazykových menšin. Následují pojmy, které jsou buď v této práci použity, nebo kterých se tato práce týká.

Migrace – „přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje“ [Terminologický slovník, 2017];

Cizinec – „každá fyzická osoba, která není občanem České republiky. Pro účely zákona o pobytu cizinců se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie“ [Terminologický slovník, 2017];

Uprchlík – „osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů zastávání určitých politických názorů. Vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu své vlasti. [...] V České republice je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako *azylant*“ [Základní pojmy a jejich definice, 2008];

Emigrant – „osoba, opouštějící území svého domovského státu s cílem usídlit se v zahraničí“ [Terminologický slovník, 2017];

Imigrant – „cizinec, přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru“ [Terminologický slovník, 2017];

Integrace cizinců – „proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty“ [Terminologický slovník, 2017];

Národnostní menšina – „je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo“ [Česká republika, 2001].

3 Cizojazyčná literatura ve veřejných knihovnách

Cílem této kapitoly je představit problematiku cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách, zejména její akvizici. První podkapitola uvádí do problematiky, druhá podkapitola představuje některé metodické dokumenty, kterými se knihovny mohou při budování cizojazyčného fondu řídit. Z metodických dokumentů jsou vytaženy stěžejní body využitelné v akvizici či budování fondů cizojazyčných materiálů. K těmto bodům se bude přihlížet při samotné komparaci dvou vybraných veřejných knihoven. Třetí podkapitola, „Akvizice a budování cizojazyčného knihovního fondu“, je věnována samotné akvizici cizojazyčné literatury. Na konci celé kapitoly je shrnutí, ve kterém jsou shrnuty základní myšlenky z této kapitoly.

3.1 Uvedení do problematiky

Veřejná knihovna vždy byla a je místem, kam se lidé vrací pro sebevzdělávací materiály. Potřeby sebevzdělávání sahají od potřeby pro imigranty, po prohlubování znalostí získávaných ve škole až po udržení znalostí nabytých na vysoké škole [EVANS a SAPONARO, 2005, s. 115].

Důležité je poskytnout uživatelům, kteří mají o cizojazyčné materiály zájem, všechny možné literární žánry a literaturu z oblasti jejich zájmů. Knihovna by měla poskytovat cizojazyčné materiály v různých formátech. Knihovna by ve svém fondu měla mít i jazykové učebnice, a to jak na podporu kulturního dědictví jazyka, tak pro možnost naučit se nový jazyk. Knihovna by měla poskytnout relevantní materiály, neměla by do svého fondu jen náhodně vybírat materiály ve všech možných jazycích. Cizojazyčné sbírky by měly být v knihovně umístěny odděleně, měly by být viditelné a uživatelsky dobře přístupné. Zvláště imigranti málo využívají knihovní katalogy, proto materiály na policích hrají velkou roli [ATLESTAM et al., 2011]⁷.

Ze Švédského výzkumu vyplývá, že imigranti se díky literatuře ve svém jazyce v knihovně cítí respektováni. Z výzkumu také vyplývá, že četba v mateřském jazyce je

---

⁷ Jak zjištěno během výzkumu v Berlíně, to, že imigranti tolik nevyužívají knihovní katalogy a hledají materiály na policích může být i proto, že katalog knihovny není příliš atraktivní, případně nenabízí jazykové mutace.

dominantní až po delším pobytu ve Švédsku. Švédský výzkum tak rozlišuje dva vzory uživatelů: 1) lidé, kteří jsou v cizí zemi dlouhodobě a přišli za prací, studiem nebo díky sňatku; tito lidé využívají knihovnu spíše jako kulturní instituci a půjčují si spíše beletrii z jejich rodné země⁸, 2) uprchlíci, kteří v cizí zemi ještě usazení nejsou; využívají knihovny jako zdroj pro integraci a využívají spíše jazykové učebnice. Jak pro imigranty, kteří žijí v zemi dlouhodobě, tak pro uprchlíky je důležité, aby se jejich rodný jazyk naučily i jejich děti, a k tomu samozřejmě pomáhá i literatura v jejich rodném jazyce [ATLESTAM et al., 2011].

3.2 Metodické dokumenty

Tématu multikulturní knihovny či interkulturním knihovnickým službám se věnuje hned několik dokumentů a zmiňují se mimo jiné o cizojazyčných knihovních fondech. Například podle dokumentu „IFLA/UNESCO Multicultural Manifesto“ je dokonce jednou ze základních funkcí multikulturní knihovny budovat kulturně rozmanité a cizojazyčné sbírky a služby [IFLA/UNESCO, 2012].

Směrnice „Multicultural Communities: Guidelines for Library Services“ uvádí základní princip budování cizojazyčného fondu. Cizojazyčná literatura by podle ní měla být poskytována pro každou jazykovou skupinu ve stejném množství na uživatele, jako literatura pro širokou veřejnost. Cílem malých knihoven by pak měla být alespoň 1,5 až 2,5 knih na uživatele multikulturní skupiny [Multicultural Communities, 2009].

Směrnice od American Library Association (ALA) „Guidelines for Multilingual Materials Collection and Development and Library Services“ doporučuje pro zjišťování informací o komunitě a etnických skupinách používat statistické údaje, například U. S. Census. Množství materiálů v knihovně by tedy mělo odpovídat velikosti populace.⁹ Knihovny by měly nakupovat i více kopií, aby byly sbírky ve všech jazycích adekvátní. Směrnice upozorňuje na to, že poptávka by neměla být použita jako jediný určující faktor při budování cizojazyčné sbírky, protože nízká poptávka může být následkem neadekvátních sbírek nebo jejich publicity v minulosti [Guidelines, 2007].

---

⁸ Na tyto uživatele knihoven se vzhledem k situaci v České republice tato práce spíše zaměřuje.

⁹ Ve vybraných veřejných knihovnách, v Městské knihovně v Praze a v Zentral- und Landesbibliothek Berlin, bude sledováno, zda používají nějaké statistiky a zda sbírky odpovídají rozmanité populaci.

Australská směrnice „Responding to Our Diversity: Multicultural Service Guidelines for Victoria Public Libraries“ představuje čtyři fáze plánování a poskytování služeb. První fází je identifikace komunity. Identifikace zahrnuje sběr dat, a to: mateřská země uživatele, jazyky, kterými mluví doma, úroveň angličtiny a věk. Druhou fází směrnice je pak plánování služeb, třetí implementace a čtvrtou evaluace [Responding to Our Diversity, 2001].

Kanadský „Multicultural Resources and Services Toolkit“ pro knihovny obsahuje kapitolu „Developing Multicultural Collections“, která obsahuje mimo jiné seznam kanadských dodavatelů cizojazyčných materiálů, kanadské knihovny tak mají přehled a vědí, na jaké dodavatele se případně obrátit [Multicultural Resources, 2005].

3.3 Akvizice a budování cizojazyčného knihovního fondu

Podle Světlany Knollové [2011] by měl být v rámci akvizice cizojazyčné literatury brán v úvahu především profil fondu knihovny, její funkce a poslání, profil uživatelů knihovny, informační prameny akvizice, typy doplňovaných dokumentů a způsoby akvizice. Dalším kritériem je jazyk dokumentů, pomocnými kritérii pak může být teritorium knihovny nebo instituce, která vydala nebo přispěla k vydání dokumentu, fyzický formát dokumentu, jeho cena a rozpočtové možnosti na nákup cizojazyčných dokumentů.

Rozsáhlá podkapitola „Akvizice a budování cizojazyčného knihovního fondu“ tuto problematiku více rozvíjí, představuje nové možnosti a uvádí příklady dobré praxe. V komparaci bude pak sledováno, zda se vybrané knihovny k uvedeným příkladům a možnostem přibližují. Entity procesu akvizice a budování fondů jsou dále rozpracovány v této struktuře¹⁰:

- Identifikace komunity a uživatelské potřeby
- Zaměstnanci
- Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury
- Získávání cizojazyčné literatury
- Centralizovaná a decentralizovaná akvizice
- Outsourcing
- Partnership
- Rozpočet na cizojazyčnou literaturu

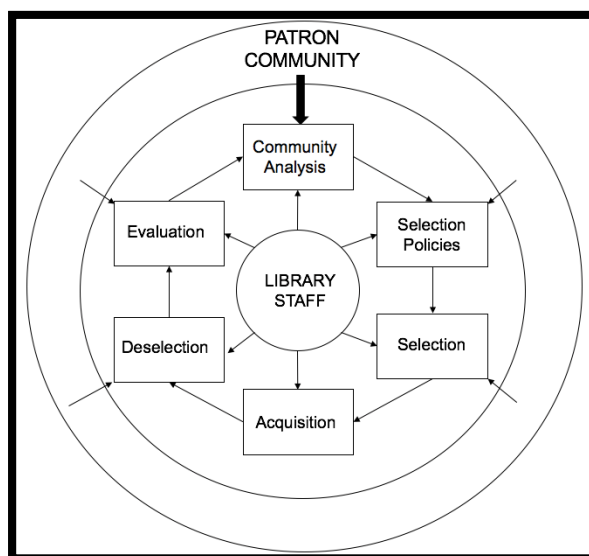
---

¹⁰ Entity byly stanoveny pouze pro účely této práce, částečně na základě kompilace odborné literatury a dále rozpracovány. Obdobná struktura je použita i v komparaci.

3.3.1 Identifikace komunity a uživatelské potřeby

Při zjišťování potřeb svých uživatelů by knihovny neměly zapomínat na potřeby uživatelů, kteří v knihovně vyhledávají literaturu v cizích jazycích. Pro zjištění potřeb uživatelů knihovny je vhodný průzkum, například pomocí hloubkových rozhovorů nebo elektronických či tištěných dotazníků. Uživatelé knihovny by měli mít možnost podat návrh na získání cizojazyčných materiálů. Národní knihovna České republiky má například online „Návrh na nákup zahraniční publikace“¹¹.

Vyhovět potřebám stávajících uživatelů knihovny je důležité, nicméně knihovna by měla mít zájem i o uživatele potenciální. Podle Josepha W. Rakera [1996] je právě identifikace komunity prvním krokem v multikulturní akvizici. Toto tvrzení potvrzuje také obrázek č. 1, který popisuje proces budování fondu a analýza komunity je v procesu na prvním místě. Efektivní budování knihovního fondu musí odpovídat potřebám celé komunity, ne pouze potřebám aktuálních uživatelů, nebo nejčastějších uživatelů knihovny. Pro efektivní budování fondu ve všech knihovnách bez rozdílu jsou nezbytná demografická data. Při zjišťování demografických dat, například i z U.S. Census, je dobré zjistit původ, občanství, jazyk a rasu [EVANS a SAPONARO, 2005, s. 33]. Například v knihovně v Amsterdamu, Openbare Amsterdam, zjišťují národnost v přihlášce do knihovny, pole v přihlášce ale není povinné.

Obrázek 1: Collection Development Process [EVANS a SAPONARO, 2005, s. 8]¹²

¹¹ Dostupné z: <https://www.nkp.cz/sluzby/jak-najit/navrh-na-zahranicni-akvizici-formular>.

¹² Překresleno autorkou práce.

Navrhovanými metodami, jak zjistit zájmy a potřeby komunity, je například vytvoření komise nebo subkomise, ve které by působili ti, kteří přijdou s imigranty do styku, nebo přímo sami reprezentanti imigrantů. Další metodou může být třeba „focus group“, neboli metoda ohniskových skupin, s imigranty. Země s velkým množstvím imigrantů nebo země s novou populací imigrantů pak spolupracují s organizacemi, které imigrantům pomáhají a jsou s nimi v kontaktu [Library Services for Immigrants, 2009]. Díky spolupráci je možné dělat průzkumy a rozhovory a zjistit tak, o jaké materiály a služby mají zájem.

3.3.2 Zaměstnanci

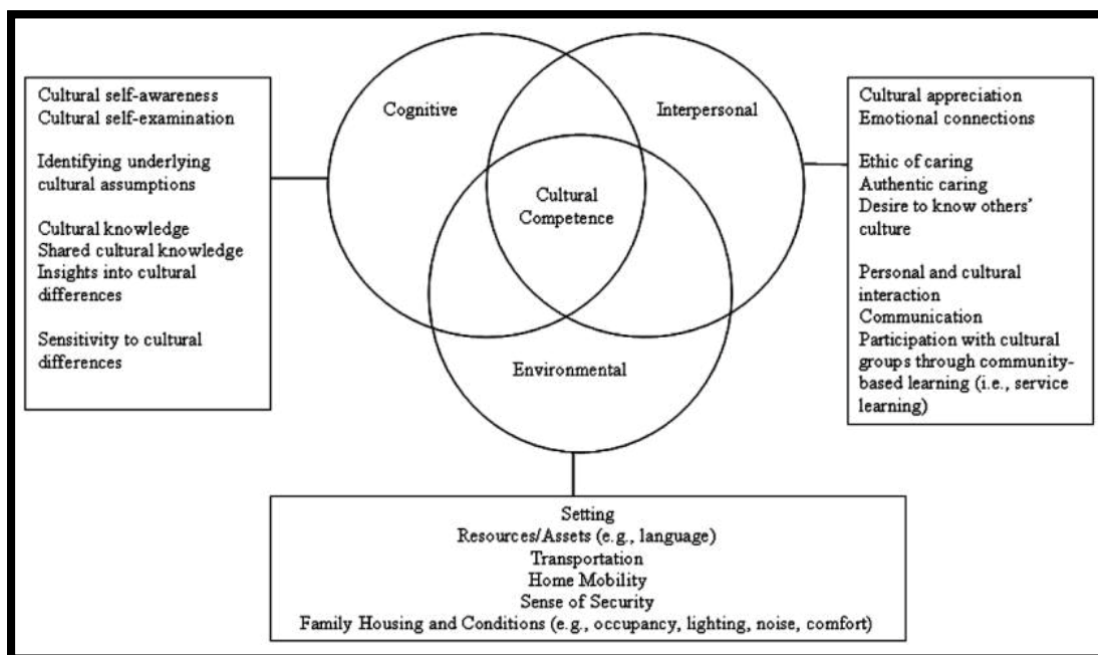
Akvizitéři musí nejen naslouchat potřebám uživatelů, ale zároveň musí být dobrými ekonomy, tedy umět efektivně pracovat s rozpočtem. Měli by znát provoz knihovny a složení knihovního fondu. Měli by se orientovat na internetovém knižním trhu, umět pracovat s modulem akvizice v automatizovaném knihovním systému a měli by disponovat jazykovými znalostmi, alespoň angličtiny, pro objednávání titulů ze zahraničí. Měli by pečlivě evidovat objednané a dodané dokumenty, aby nevznikala duplicitnost [STÖCKLOVÁ, 2008a]. Akviziční proces cizojazyčné literatury vyžaduje kreativitu a flexibilitu [RAKER, 1996].

Švédský výzkum vyzdvihuje výhody zaměstnanců s imigračním pozadím, popřípadě rodilé mluvčí. Tito zaměstnanci mají přehled o autorech země svého původu, orientují se na knižním trhu své země, znají potřeby cílové skupiny mají často možnost se spojit s komunitou [ATLESTAM et al, 2011].

Z výzkumu JMENA v kanadských veřejných knihovnách mimo jiné vychází, že jednou z oblastí, jak zlepšit cizojazyčné sbírky v knihovnách, je i spolupráce personálu s místními cizojazyčnými mluvčími [DILEVKO a DALI, 2002]. Evans a Saponaro [2005, s. 27] pak upozorňují, že s případnou demografickou změnou komunity je potřeba také změnit personální model v knihovně, například je potřeba bilingvní zaměstnance.

Při výběru knih pro uživatele z jiných kultur je nezbytné být kulturně kompetentní. Montiel Overall [2009] vytvořila rámec kulturních kompetencí pro knihovníky a informační profesionály¹³, který se skládá ze tří kritických domén kulturních kompetencí, nezbytných k pochopení a ocenění různých kulturních skupin a zaostalých zemí. Jedná se o domény kognitivní, interpersonální a environmentální.

Kognitivní doména odkazuje na individuální vnímání vlastní kultury a kultury ostatních. Obsahuje sebekoumání, identifikaci základních kulturních předpokladů a kulturních znalostí. Interpersonální doména obsahuje kulturní porozumění a laskavost vůči rozdílným a zaostalým kulturám. Doména také definuje mezilidské vztahy rozvíjené prostřednictvím interakce a komunikace. Environmentální doména odkazuje na okolní podmínky. Zahrnuje například znalost jazyků nebo dialektů komunity, případně bezpečnost či domácí podmínky, které mají vliv na komunitu. Kulturně kompetentní LIS¹⁴ profesionálové chápou všechny obsah tří domén. Rámec kulturních kompetencí a jeho tři domény je na obrázku č. 2.

Obrázek 2: Model kulturních kompetencí pro LIS profesionály [OVERALL, 2013]

¹³ „Cultural competence framework for library and information science professionals“.

¹⁴ LIS = Library and information science.

3.3.3 Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury

Výběr je proces rozhodování, které materiály získat do knihovního fondu. Každá knihovna má odlišný proces výběru. Specializované a korporátní knihovny vybírají dokumenty z úzkého tematického okruhu pro specifické výzkumy či podnikatelské účely. Tím, kdo vybírá, je často klient. Akademické knihovny vybírají dokumenty pro vzdělávací a výzkumné účely, výběr závisí buď na fakultě dané univerzity, na jmenované komisi, na zaměstnancích knihovny nebo na specialistech z daných oborů. Školní knihovny, typické spíše v zahraničí, uplatňují výběr „title-by-title“ s tím, že konečné rozhodnutí o výběru mají specialisté a silný vliv na proces výběru dokumentů má komise stávající ze zaměstnanců knihovny, učitelů a rodičů. Pro veřejné knihovny, o kterých je v této práci řeč, je také typický výběr „title-by-title“, který ale ve většině případů provádí sami zaměstnanci knihovny [EVANS a SAPONARO 2005, s. 19].

Richard K. Gardner [1981, s. 180] uvádí dvě teorie výběru dokumentů, a to teorii poptávky, „demand theory“, a teorii hodnoty, „value theory“. Teorie poptávky je založená na potřebách komunity knihovny, teorie hodnoty pak na názoru zaměstnanců knihovny, co je podle nich v knihovně potřeba. Problémem teorie poptávky je, že komunita knihovny a její potřeby se mění a v případě teorie hodnoty při výběru dokumentů hraje roli subjektivní faktor zaměstnance knihovny. Pro výběr dokumentů podle autora není žádné doporučení správné, protože každá knihovna je jiná. Nejlepší cesta je však někde mezi těmito zmíněnými teoriemi. Je třeba mít na vědomí, že není v žádném případě možné uspokojit celou komunitu.

Poptávka po cizojazyčných materiálech by neměla být brána jako rozhodující faktor při výběru. Jak již bylo zmíněno, nízká poptávka může být zapříčiněna nedostatečnou propagací cizojazyčných sbírek. Malé množství výpůjček cizojazyčné literatury může být také z důvodu omezené nabídky [ATLESTAM et al., 2011]. Jak potvrzuje Susanne Schneehorst [2009, s. 15] z knihovny v Norimberku, „*pokud knihovna o fond v určitém jazyce nepečuje, velice rychle klesne počet výpůjček, tj. pravidelně frekventován je v souladu s očekáváním pouze aktuální fond*“.

Cizojazyčné materiály mohou být vybírány například z katalogů dodavatelů¹⁵ a katalogů knihkupectví, při návštěvě knihkupectví, pomocí sestavených plánů s dodavateli, z doporučených nákupů, při návštěvě knižních veletrhů nebo díky doporučení od komunity skrze spolupracující organizace [Multicultural Resources, 2005].

Z výzkumu v kanadských knihovnách vychází, že knihovny mají spoustu možností, jak vybírat cizojazyčné materiály, ale nevyužívají je. Podle Dilevko a Dali [2002] mohou knihovny pro výběr využít jak tištěné katalogy nakladatelů cizojazyčných knih, tak jejich webové stránky, webové stránky s hodnocením cizojazyčných materiálů, místní specializované knihkupectví, knihkupectví v jiném městě, knihkupectví v zemi, kde se daným jazykem mluví, webové stránky knihkupectví, knihovníky, kteří mluví daným jazykem, dobrovolníky, kteří mluví daným jazykem, místní lidi, kteří mluví daným jazykem, a tak dále.

Izabella Tomljanovich [2001] například vyzdvihuje výhody návštěvy knižních veletrhů, kde je „*možné vidět velké množství publikací za celý rok a hlavní a vedlejší hráče na trhu, a to pod jednou střechou po několik dní*“. Kromě toho knižní veletrh umožňuje knihovníkům pochopit rozsah a stav knižního trhu dané země a dozvědět se o případných obavách, politice a nových trendech v této oblasti díky kontaktu s vystavovateli, vydavateli, promotéry, knihovníky, novináři a organizátory knižního veletrhu¹⁶.

3.3.4 Získávání cizojazyčné literatury

Rozlišujeme dva způsoby získávání dokumentů do knihovního fondu, a to průběžné, tedy pravidelné získávání dokumentů, a retrospektivní, tedy zpětné získávání starších dokumentů. Do akvizice dokumentů jsou zpravidla zapojeny tři složky knižního trhu, a to nakladatelství, knižní distributor (dodavatel, velkoobchod) a knihkupectví. Tyto složky hrají roli i u akvizice cizojazyčných dokumentů [STÖCKLOVÁ, 2008a].

V českém prostředí je zdrojem doplňování cizojazyčné literatury do knihovního fondu nákup, mezinárodní výměna nebo dar. Nákup cizojazyčné literatury může být jak od českých dodavatelů, tak od zahraničních nakladatelů či dodavatelů, nákup může proběhnout

---

¹⁵ V literatuře jako „vendors“.

¹⁶ Například Frankfurter Buchmesse je největší knižní veletrh na světě. Na svých internetových stránkách poskytuje informace o knižních trzích více než třiceti zemí. Dostupné z: http://www.book-fair.com/en/international/book_markets/.

i na mezinárodních veletrzích, v knihkupectvích nebo v antikvariátech [KNOLLOVÁ, 2011]. Jelikož existuje velké množství nakladatelů, je orientace na knižním trhu obtížná. K nákupu cizojazyčné literatury v knihovnách v České republice se proto využívá českých distributorů, jako například Bohemian Ventures¹⁷ nebo Mega Books¹⁸. Při výběru distributora je nutno přihlídnout jak k cenám za publikace, tak na spolehlivost firmy, dodací lhůty, šíři sortimentu a nabídku služeb. Výhodou spolupráce s distributory je především úspora administrativy, akviziční pracovník nekontaktuje více nakladatelství, nevyřizuje celní formality a bankovní poplatky [STÖCKLOVÁ, 2008a].

Zahraniční distributoři vedou vlastní velkosklady distribuované produkce, které umožní vyřízení objednávky během krátké doby. Distributoři také vytvářejí své bibliografické databáze o skladové produkci. Knihovnám nabízejí službu výběru publikací i podle tematického plánu knihovny. Jedná se o objednávky:

Approval Plan

Knihovna poskytuje dodavatelům na začátku spolupráce detailní profil toho, co chce nakupovat, a finanční limit. Dodavatel na základě profilu sestavuje pro knihovnu plán, objednávku. Zpravidla má knihovna možnost vrátit 10 % publikací ze sestaveného plánu bez finanční sankce.

Blanket Order

Knihovna poskytuje dodavatelům také profil, ale tematika literatury se v něm nedefinuje podrobně, knihovna zpravidla určí pouze obory, druh publikací, jazyk, provenienci a finanční limit. Uzavírá se s malými specializovanými firmami a vrátit knihovna může jen málo publikací.

Standing Order

Jedná se o objednávky knih z edice nebo díla na pokračování. Publikace není možno vrátit.

Ukázkové zásilky

Ukázkové zásilky nabízí především knihkupci. Publikace se mohou bez omezení vracet. Ukázkové zásilky fungují i v České republice [STÖCKLOVÁ, 2008b].

---

¹⁷ Dostupné z: <http://www.venturesbooks.cz>.

¹⁸ Dostupné z: <http://www.megabooks.cz>.

Karen Dali a Juris Dilevko [2005] nákup cizojazyčné literatury zjednodušuje a uvádí dvě metody získávání cizojazyčných dokumentů, a to přes schválené plány dodavatelů, případně distributorů, tedy „Vendor Approval Plans“¹⁹ a opak, tedy získávání bez plánů, „Non-Approval-Plan-Based“. Například velké množství knihoven v Severní Americe nakupuje knihy ve slovanských jazycích a jazycích zemí východní Evropy právě přes komerční dodavatele, kteří dodávají knihy na základě schválených plánů. To má samozřejmě své výhody i nevýhody. Velkou nevýhodou je to, že plány vedou k omezenému homogennímu fondu. Také rozdíly v knižním trhu a vydavatelském průmyslu v různých zemích neumožňují jednotnou metodu výběru a získávání dokumentů. Plány dodavatelů by tak měly být doplněny dalšími způsoby výběru a získávání, například objednávání knih prostřednictvím individuálních vydavatelů, národní bibliografie či účast na knižních veletrzích.

Z výzkumu Karen Dali a Juris Dilevko [2005], který se zaměřoval na získávání knih ve slovanských jazycích a jazycích zemí východní Evropy v knihovnách v severní Americe vychází, že záleží mimo jiné i na akviziční politice knihoven, jaké metody získávání pro jednotlivé jazyky použijí. Mezi nejčastější metody doplňování knihovního fondu knih ve slovanských jazycích a jazycích zemí východní Evropy patří dary, peněžní dary pro vybrané jazyky a zahraniční knihkupectví v dané zemi. Méně využívají tištěné katalogy vydavatelství, národní bibliografie, zahraniční knihkupectví ve vlastní zemi, online zahraniční knihkupectví, nezávislé zprostředkovatele v zahraničí, seznam knižních recenzí, seznam volných duplikátů k nákupu, seznam nových přírůstků jiných institucí, seznamy vítězných knih, knižní veletrhy a výměny. Nejméně jsou využívány zahraniční výjezdy za účelem nákupu. Výzkum ale naznačuje, že dotazované knihovny se budou pokoušet najít to nejlepší a že budou vytvářet silné a kompletní slovanské sbírky namísto postupů, jejichž jedinou předností je, že šetří čas.

Švédský výzkum potvrzuje nezáměr knihoven oslovovat nakladatelství a knihkupectví zaměřené na jazyky imigrantů. Cizojazyčnou literaturu nakupují buď ze zmíněných approval plans nebo nabídek, které jsou do knihovny zasílány, nezohledňují tedy příliš zájmy uživatelů ani komunity. Dávají přednost bestsellerům a populární literatuře, která je na mezinárodním trhu nabízena. Knihovny by měly získávat populární a nejnovější literaturu ze zemí imigrantů, popřípadě národnostních menšin a nahrazovat tak literaturu, o

---

¹⁹ Přes approval plans získává cizojazyčnou literaturu například Zentra-und Landesbibliothek Berlin.

kteřou v knihovně již není zájem [ATLESTAM et al., 2011]. I v tomto případě je doporučováno zjišťovat potřeby komunity, v případě, kdy je výběr a získávání v kompetenci jednoho zaměstnance, hrozí homogenost cizojazyčné sbírky v daném jazyce.

Knihovny, které mají malé sbírky cizojazyčné literatury, jejich cizojazyčné sbírky nejsou zpracovány distributory nebo jsou zpracovávány částečně, čelí samozřejmě většímu riziku při nákupu, zejména z cizích zemí. Nákup cizojazyčných dokumentů se podle Sue Henczel [2003] velmi liší od nákupu publikací v jazyce dané země. Zejména kvalita knih versus jejich cena je v každé zemi jiná. Ceny publikací se velmi liší a nemají vliv na kvalitu fyzické knihy ani jejího obsahu. Problémem jsou také kolísavé směnné kurzy, což se odráží v případě přímého menšího nákupu z jiné země, a knihovna tak platí velké poplatky za konverzi měn. Bradley Schaffner [2000] však vyzdvihuje nákup dokumentů od autorů, zprostředkovatelů v cizí zemi nebo z nezávislých zdrojů spíše než od prodejců knih, protože nabízejí knihy, které prodejci knih nenabízejí.

Pokud chce mít knihovna atraktivní cizojazyčný fond, rozhodně by se měla snažit kombinovat způsoby nákupu cizojazyčné literatury a stejně jako při zjišťování a výběru by měla využívat více zdrojů.

3.3.5 Centralizovaná a decentralizovaná akvizice

Phyllis Sue Alpert [2006] uvádí dva způsoby výběru a získávání materiálů do veřejných knihoven, a to centralizovaný a decentralizovaný. Oba způsoby mají podle autorky své výhody i nevýhody. Centralizovaný způsob šetří čas zaměstnanců knihovny, urychluje objednávání, nebere však příliš v úvahu potřeby komunity v dané lokalitě, o kterých vědí zaměstnanci knihoven a jejich poboček. Nejlepší je podle autorky něco mezi centralizovaným a decentralizovaným způsobem, tedy decentralizovaný výběr s centralizovaným dohledem.

Příkladem současného decentralizovaného výběru s centralizovaným dohledem je situace v Dánsku. Součástí Státní dánské a Univerzitní knihovny, Danish State & University Library, která spadá pod dánské ministerstvo kultury, je centrum pro integraci, The Danish Library Centre for Integration. Cílem The Danish Library Centre for Integration (SBCI) je

podpora a propagace služeb pro imigranty a etnické menšiny. SBCI nabízí vnitrostátní služby veřejným knihovnám, a to například akvizici, katalogizaci a výpůjčky²⁰.

V rámci akvizice nakupuje SBCI veškeré materiály ve spolupráci s konzultanty, kteří mají komplexní znalosti jazyků a kulturních tradic zemí, ze kterých se materiály nakupují. Aktuálně nakupují materiály v patnácti jazycích. Materiály vybírají různými způsoby včetně návštěv mezinárodních knižních veletrhů, například v Káhiře²¹ nebo Teheránu²² [PETERSEN, 2017]. Knihovnám pak tedy nabízejí aktuální a atraktivní literaturu.

Hlavní službou The Danish Library Centre for Integration²³ jsou výpůjčky Dánským veřejným knihovnám, a to na základě předplatného. Tento systém zajišťuje, že veřejné knihovny dostávají zdarma automaticky aktuální tituly v jazycích, o které knihovna požádala. Materiály jsou dodávány a vyměňovány dvakrát až čtyřikrát do roka. Společně s předplatným pak SBCI posílá vícejazyčné propagační materiály na podporu služeb nabízených danou knihovnou. Uprchlíci nebo přistěhovalci si tak mohou prostřednictvím místní knihovny vypůjčit materiály ve vlastním jazyce. O tituly mohou požádat jak v místní knihovně, tak přes webové stránky bibliotek.dk.

SBCI půjčuje materiály pouze dánským veřejným knihovnám. Nicméně knihovny z jiných zemí mají přístup k centrálnímu nákupu SBCI. V posledních letech mělo SBCI zákazníky z Rakouska, Finska, Německa, Norska, Švédska a Švýcarska. Teoreticky mají ale k centrálnímu nákupu přístup všechny knihovny [PETERSEN, 2017].

Příkladem zaniklého centrálního systému je MBC. Už v roce 1973 začala Národní knihovna Kanady (NLC) s „Multilingual Biblioservice“ (MBC), centrálním distribučním systémem, který nabízel veřejným knihovnám širokou nabídku cizojazyčných knih, tedy knih v jiných jazycích, než v oficiálních jazycích angličtině a francouzštině. MBC byl původně určen k doplnění materiálů knihovnických fondů, ale vzhledem ke zmenšujícím se finančním a lidským zdrojům veřejných knihoven se mnoho menších knihoven stalo na službě zcela závislé. Cizojazyčné materiály byly distribuovány s katalogovými záznamy a

---

²⁰ Tato služba je představena v článku: BERGER, Ågot. Recent trends in library services for ethnic minorities – the Danish experience. In: *Library Management* [online]. 2002, 23(1/2), 79-87 [cit. 2017-07-08]. DOI: 10.1108/01435120210413878. ISSN 01435124.

²¹ „Cairo International Book Fair“ je nejstarší knižní veletrh v Arabském světě.

²² Dostupné z: <http://www.tifb.ir/en>.

²³ Dostupné z: <http://www.statsbiblioteket.dk/sbci/om/the-danish-library-centre-for-integration>.

cirkulace materiálů probíhala a byla řízena v daných kanadských provinciích. Se změnou jazyků a čtenářských návyků se však změnily i potřeby uživatel knihoven. Úspěšné fungování MBC bylo proto ukončeno v roce 1994 [GAMACHE, 2001].

3.3.6 Outsourcing

Některé knihovny využívají služeb externích organizací, „outsourcing“, které na základě poskytnutých dat tituly pro knihovny samy vybírají. Výhodou outsourcingu akvizice je, že organizace specializující se na akvizici má lepší a rychlejší přístup k informacím o publikovaných dokumentech, ale i starších dokumentech, než samotná knihovna. Největší výhodou outsourcingu je, že, stejně jako centralizovaná akvizice nebo approval plans, šetří peníze a čas zaměstnanců knihovny. Ze stejných důvodů se knihovny čím dál více přiklánějí i k externímu katalogizování, zpracování dokumentů a propojování. Je to však velmi kontroverzní téma, neboť zaměstnanci knihovny se domnívají, že zejména výběr dokumentů je jednou ze základních činností knihovny a neměl by být prováděn externě [ALPERT, 2006].

Organizací, která outsourcing knihovnám nabízí, je například nevýdělečná CAVAL Ltd.²⁴, konsorcium australských univerzit. Poskytuje služby a produkty akademickým, veřejným i odborným knihovnám po celé Australasii. Knihovnám nabízí bezpečné řešení ukládání dat, katalogizaci, knihovnické systémy a také budování cizojazyčného knihovního fondu „CAVAL Languages Direct – Full LOTE Service“²⁵. „Full LOTE“²⁶ Service“ zahrnuje výběr, akvizici, katalogizaci, zpracování titulů včetně RFID a čárových kódů a dodání do knihovny. Tento cizojazyčný fond vytváří dle potřeby knihovny, jedná se tedy o jakousi knihovnu pro knihovnu. Tituly jsou vybírány profesionály a získávány, podle CAVAL, z nejlepších zdrojů z celého světa, katalogizaci provádějí taktéž experti, a to aktuálně v sedmdesáti jazycích.

V Holandsku existuje nevýdělečná organizace NBD Biblion²⁷, která díky uživatelským profilům, které knihovny poskytují, zajišťuje výběr titulů. NBD Biblion oproti

²⁴ Dostupné z: <http://www.caval.edu.au>.

²⁵ Tato služba je představena v článku: HENCZEL, Sue. Selecting and Acquiring Library Materials in Languages Other than English: Establishing Non-English Collections for Public, School and Academic Libraries. In: *Collection Building*, 2003, vol. 22, no. 3. pp. 141 ProQuest Central. ISSN 01604953. <http://www.czechinvest.org/pruzkum-devet-z-deseti-cechu-mluvi-cizim-jazykem>.

²⁶ LOTE = Languages Other Than English.

²⁷ Dostupné z: <http://www.nbdbiblion.nl>.

CAVAL sama tituly tiskne, váže, obaluje, označuje podle žánru a opatřuje je RFID kódem. Dokumenty knihovnám, stejně jako CAVAl, zapůjčuje. K zapůjčení mají k dispozici zhruba dvacet tisíc titulů, které každý den aktualizují. Kolekce je vyvážená, obsahuje i zahraniční literaturu. V NBD Biblion působí zástupci knihoven, nakladatelství i knižního trhu a má vizi optimalizovat stav knih ve veřejných knihovnách. Služby NBD Biblion pro celý svůj knihovní fond využívá například knihovna Openbare v Amsterdamu²⁸.

V Německu je pak firma EKZ²⁹, „Centrála nákupu pro veřejné knihovny“, která obdobně jako NBD Biblion a CAVAl vybírá a nakupuje tituly především pro veřejné knihovny. Publikace do knihoven posílá taktéž obalené a polepené, připravené na zařazení do fondu [ZIMMERMANN, 2017]. Oproti NBD Biblion a CAVAl je ale EKZ výdělečnou společností.

3.3.7 Partnership

V komunitách s větším množstvím imigrantů, popřípadě s nově příchozími imigranty se knihovny potýkají s nedostatky svých zdrojů, a to včetně znalostí zaměstnanců, knihovního fondu nebo organizačních schopností, a nejsou tak schopny reagovat na poptávku. V tomto případě připadá v úvahu spolupráce s jinou organizací. Partnerská organizace může například distribuovat knihovní materiály, informovat cílovou skupinu a odkazovat své klienty z řad imigrantů do knihovny. Organizací, která může s knihovnou spolupracovat je například vládní agentura, místní organizace pečující o imigranty, vzdělávací agentury, školy a univerzity, náboženské organizace, sociální agentury, organizace pro uprchlíky či místní podniky a kluby [Library Services for Immigrants, 2009].

Velmi rozšířenou formou spolupráce knihoven je spolupráce s velvyslanectvím. Například Moravská zemská knihovna (MZK) díky Velvyslanectví USA vybudovala Americkou knihovnu a díky spolupráci s Velvyslanectvím Španělska v roce 2016 otevřela Španělskou knihovnu. Při výběru titulů pak plánuje knihovna spolupracovat s Instituto Cervantes v Praze. Díky spolupráci s ministerstvem zahraničních věcí Rakouské republiky v MZK existuje Rakouská knihovna, Německá knihovna vznikla ve spolupráci s Goethe Institutem a Anglická knihovna díky spolupráci s British Council [FUKAROVÁ, 2016].

---

²⁸ Zjištěno v rámci předvýzkumu v Openbare Amsterdam.

²⁹ Dostupné z: <https://www.ekz.de/ekz-bibliothekseinrichtung-ausstattung-service-und-medien/>.

3.3.8 Rozpočet na cizojazyčnou literaturu

Z výzkumu JMENA v kanadských veřejných knihovnách mimo jiné vychází, že jednou z oblastí, jak zlepšit cizojazyčné sbírky v tamních knihovnách, je zajištění stabilního zdroje financování, například s podporou vlády [DILEVKO a DALI, 2002].

Příkladem takového zdroje financování je například pilotní projekt center pro cizojazyčnou literaturu v České republice, s podporou Ministerstva vnitra České republiky. V roce 2017 bylo každé centrum, pověřená knihovna, podpořeno částkou 30 000 Kč [KAŠPÁRKOVÁ, 2017]. Vizí projektu je, aby od roku 2018 centra dostávala stálý přísun financí a zajistil tak kvalitní cizojazyčnou literaturu ve veřejných knihovnách [KAŠPÁRKOVÁ a RODROVÁ, 2016]. Více informací o projektu je v kapitole „Cizojazyčná literatura a Česká republika“.

3.4 Shrnutí

Z kapitoly „Cizojazyčná literatura ve veřejných knihovnách“ vyplývá několik doporučení, která jsou pro přehled rozdělena do několika bodů³⁰:

- Knihovny by měly mít ve svém fondu materiály pro rozvoj jazykových dovedností obyvatel a pro potřebu imigrantů, národnostních a jazykových menšin.
- Knihovny by neměly získávat nevyužitelné cizojazyčné materiály ve všech možných jazycích.
- Knihovny by měly znát jazykové preference svých uživatelů. Měly by mít přehled o komunitě a měly by sledovat demografické statistiky.
- Knihovny by měly dělat průzkumy spokojenosti s cizojazyčnou literaturou, i mezi imigranty, a měly by dát prostor uživatelům a jejich návrhům na získání cizojazyčné literatury do knihovního fondu.

---

³⁰ Na tato doporučení bude brán ohled při komparaci dvou vybraných knihoven.

- Knihovny by měly zaměstnávat rodilé mluvčí nebo by s rodinnými mluvčími měly v rámci akvizice cizojazyčné literatury spolupracovat. Zaměstnanci by měli ovládat alespoň angličtinu.
- Knihovny by se neměly při rozhodování o nákupu řídit pouze poptávkou po cizojazyčné literatuře.
- Knihovny by měly cizojazyčnou literaturu vybírat a získávat z různých zdrojů a nespoléhat se jen na nabídky a plány dodavatelů či distributorů, tzv. „approval plans“.
- Knihovny by měly spolupracovat s dalšími organizacemi, například s těmi, které přijdou do styku s imigranty.
- V případě, že není v moci knihovny uspokojit své uživatele, může, pokud je to možné, využít outsourcing. Jedná se však o kontroverzní doporučení.
- Ideální je, aby měly knihovny stabilní zdroj financování akvizice cizojazyčné literatury.

4 Cizojazyčná literatura a Česká republika

V českém prostředí přijala problematiku cizojazyčné literatury v knihovnách za svou Sekce služeb osobám se specifickými potřebami Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP).

Metodiky pro interkulturní knihovnickou práci se v současné době připravují [NEKOLOVÁ, 2016-]. Cizojazyčnou literaturu ale zmiňuje „Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017 – 2020“. Je v ní zmíněno opatření doplňování zahraniční literatury na podporu jazykového vzdělávání obyvatel do fondů knihoven formou dotačního titulu pro centra zahraniční literatury a také pokračování v realizaci dotačního programu na podporu akvizice literatury v jazycích národnostních menšin [Koncepce rozvoje knihoven, 2017].

Cílem kapitoly „Cizojazyčná literatura a Česká republika“ je uvedení do problematiky cizojazyčné literatury v knihovnách České republiky a celkové uvedení do souvislostí. Kapitola obsahuje podkapitulu „ČR, cizinci a národnostní menšiny“, která uvádí procento cizinců a tedy i potenciálních uživatelů knihoven v České republice a v Praze, v další podkapitole je shrnut průzkum týkající se cizojazyčné literatury v českých knihovnách a v další podkapitole je představen projekt center pro cizojazyčnou literaturu. Jedním z center pro cizojazyčnou literaturu je Městská knihovna v Praze, které je věnována poslední podkapitola.

4.1 ČR, cizinci a národnostní menšiny

V České republice žije asi 5 % cizinců. Z toho nejvíce je v České republice Ukrajinců (23 %), Slováků (22 %), Vietnamců (12 %), Rusů (7 %), Němců (4 %) a Poláků (4 %) [Data – počet cizinců, 2016]³¹. Vládou je pak uznaných čtrnáct národnostních menšin, a to běloruská, bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, ruská, řecká, slovenská, srbská, ukrajinská a vietnamská [Národnostní menšiny, 2017].

---

³¹ Přesné údaje z ČSÚ k 31.12.2016, podle kterých jsou vypočítána procenta: počet cizinců v České republice 493 441, z toho: Ukrajinců 109 850, Slováků 107 251, Vietnamců 58 025, Rusů 35 759, Němců 21 216 a Poláků 20 305. Počet obyvatel České republiky k 31.12.2016 je 10 578 820.

V hlavním městě žije nejvyšší počet cizinců, a to asi 14 % [Cizinci podle státního občanství, 2016]. Z toho je, stejně jako v celé České republice, nejvíce Ukrajinců, Slováků, Vietnamců, Rusů, Němců a Poláků. Oproti celé České republice je v Praze ale více Rusů, než Vietnamců. Z celkového obyvatelstva Prahy jsou Ukrajinců 4 %, Slováků 2 %, Rusů 2 %, Vietnamců 1 %, a zbytek národností je pak pod 1 % [Data – počet cizinců, 2016]³².

Počet cizinců v každém kraji rok od roku roste. Knihovny tak každoročně čelí větší výzvě budovat rozmanité cizojazyčné sbírky. I z tohoto důvodu byl na přelomu roku 2012 a 2013 proveden průzkum „Podpora doplňování literatury pro potřebu rozvoje jazykových dovedností obyvatel a pro potřebu migrantů a národnostních menšin“, který si kladl za cíl „zjistit situaci v doplňování literatury na podporu jazykových dovedností obyvatel a pro potřebu migrantů a národnostních menšin v krajských knihovnách, knihovnách pověřených výkonem regionálních funkcí a v knihovnách s profesionálním pracovníkem“ [PRUCKOVÁ et al., 2013]. Výsledky průzkumu jsou shrnuty v následující podkapitole.

4.2 Průzkumy

„Ve srovnání s jinými evropskými zeměmi nabízejí české knihovny omezené množství nejnovější cizojazyčné literatury, jejich knihovní fondy jsou značně zastaralé. [...] V podstatné míře chybí cizojazyčná beletrie, zahraniční populárně naučná literatura a jazykové příručky. Omezená je také nabídka literatury pro národnostní a etnické menšiny trvale žijící na území České republiky. Podíl těchto obyvatel se stále zvyšuje, ale knihovny jim nejsou schopny nabídnout odpovídající služby“ [PRUCKOVÁ et al., 2013].

Z průzkumu „Podpora doplňování literatury pro potřebu rozvoje jazykových dovedností obyvatel a pro potřebu migrantů a národnostních menšin“ vychází, že cizojazyčnou literaturu nakupuje 77 % českých knihoven. Hlavními důvody, proč české knihovny cizojazyčnou literaturu nenakupují nebo nakupují málo, jsou nedostatek financí (48 % knihoven), nezájem uživatelů (35 %) a vysoká cena knih (14 %). Knihovny, které cizojazyčnou literaturu nakupují, upřednostňují cizojazyčnou literaturu v angličtině, 32 %

---

³² Přesné údaje z ČSÚ k 31.12.2016, podle kterých jsou vypočítána procenta: počet cizinců v Praze 184 264, z toho Ukrajinci: 47 278, Slováci 29 068 Vietnamci 12 212, Rusové 22 257, Němci 3 72, Poláci 3 130. Počet obyvatel hl. m. Praha k 21.3.2017 je 1 280 508.

knihoven, v němčině 29 %, v ruštině 16 % a ve francouzštině 13 %. [PRUCKOVÁ et al., 2013].

Zájem o nákup literatury pro národnostní menšiny vyjádřilo pouze 44 % knihoven, 52 % knihoven zájem nemá. Knihovny nemají zájem nakupovat literaturu pro národnostní menšiny především z důvodu nezájmu svých uživatelů (38 % knihoven), dále proto, že v místě knihovny nejsou národnostní menšiny (31 %), knihovny nemají čtenáře z řad národnostních menšin (17 %), pokud do knihovny zástupci národnostních menšin chodí, preferují půjčování knih v českém jazyce (8 %).

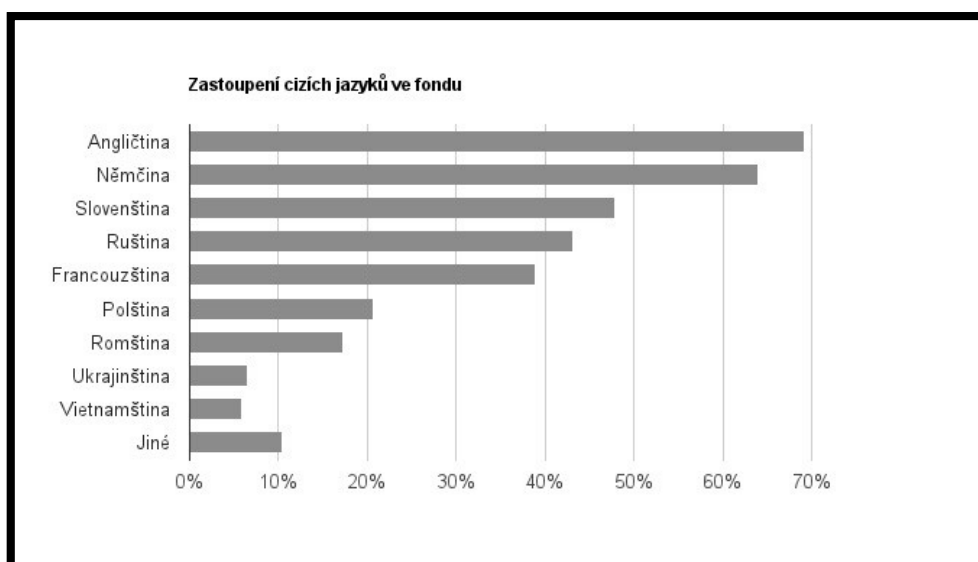
Pokud jde o jazyky, ve kterých knihovny preferují nákup literatury pro národnostní menšiny, na prvním místě je vietnamština (26 % knihoven), poté slovenština (17 %), romština (16 %), němčina (14 %), ukrajinština (13 %) a polština (12 %). Zajímavé je, že o literaturu v ukrajinštině by byl největší zájem v Praze³³ [PRUCKOVÁ et al., 2013].

Na obrázku č. 3 je pro změnu graf z „*průzkumu dostupnosti služeb knihoven osobám se specifickými potřebami v ČR*“ z roku 2014, který provedla Eva Cerniňáková [NEKOLOVÁ, 2016-]. Na grafu jsou zobrazeny cizí jazyky, které jsou zastoupeny v fondech českých knihoven³⁴. Tituly v jazycích imigrantů a národnostních menšin (polština, romština, ukrajinština, vietnamština) jsou zastoupeny velmi málo. První čtyři jazyky korespondují spíše se znalostí cizích jazyků, Češi podle průzkumu CzechInvest mluví slovensky (ovládá 72,2 % respondentů), anglicky (61,3 %), německy (48,4 %) a rusky (42,6 %). Mezi třemi a deseti procenty respondentů ovládá francouzštinu, polštinu, italštinu, maďarštinu, španělštinu a severské jazyky [Průzkum, 2009].

---

³³ Ukrajinská literatura (beletrie) netvoří v Městské knihovně v Praze ani 0,1 %. Ukrajinců jsou přitom v Praze 4 %.

³⁴ Velmi podobné fondu MKP.

Obrázek 3: Zastoupení cizích jazyků ve fondu knihoven v České republice; graf z „průzkumu dostupnosti služeb knihoven osobám se specifickými potřebami v ČR“, Eva Cerniňáková, 2014 [NEKOLOVÁ, 2016-]

4.3 Projekt doplňování cizojazyčné literatury v knihovnách ČR

Od roku 2014 probíhá v České republice pilotní projekt, díky kterému vznikají centra pro cizojazyčnou literaturu. Projekt je navázán na plnění koncepce knihoven 2011-2015. Knihovny, které se centry cizojazyčné literatury staly, vybraly krajské knihovny. Centra pro cizojazyčnou literaturu nemají zvláštní povinnosti. Mohou, pokud je zájem z menších knihoven, nabídnout tuto literaturu formou výměnných souborů, dále by měla informovat veřejnost. V každém kraji jsou čtyři centra, která mají saturovat potřeby uživatelů ve svém kraji a mohou tedy vytvářet výměnné soubory nebo poskytovat cizojazyčnou literaturu formou meziknihovní výpůjčky. Projekt je rozdělen do čtyř etap, v každé etapě se postupně napojují knihovny.

Na základě analýzy stavu cizojazyčné literatury v knihovnách³⁵ byla vytipována nejpotřebnější literatura. Moravská zemská knihovna (MZK), garant pilotního projektu, na základě analýzy vytváří nabídkové seznamy cizojazyčné literatury. Knihovny si tak mohou vybrat do svých knihoven, co je nutné. Podle Šárky Kašpárkové [2017] „MZK vybírá do seznamů skutečně velmi kvalitní literaturu a tak se dá mluvit o tom, že nabídka knihoven v tomto směru se velmi zkvalitnila“.

³⁵ Shrnuto v předchozí podkapitole.

Tento rok je v nabídce 197 titulů od 42 nakladatelství [KAŠPÁRKOVÁ, 2017]. Po tom, co si knihovna, centrum pro cizojazyčnou literaturu, tituly vybere, MZK je centrálně objedná a posílá do knihovny postupně až do splnění objednávky. Jak již bylo zmíněno, projekt končí v roce 2017 a každé centrum je podpořeno částkou 30 000 Kč. Vizí je, aby od roku 2018 centra dostávala stálý přísun financí a byl tak zajištěn stálý přísun kvalitní cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách [KAŠPÁRKOVÁ a RODROVÁ, 2016].

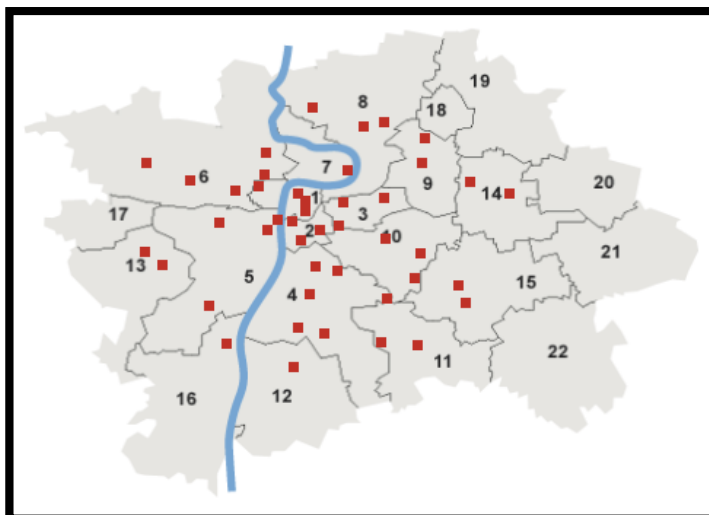
4.4 Městská knihovna v Praze (MKP)

Obrázek 4: Městská knihovna v Praze (MKP); Ústřední knihovna (ÚK)

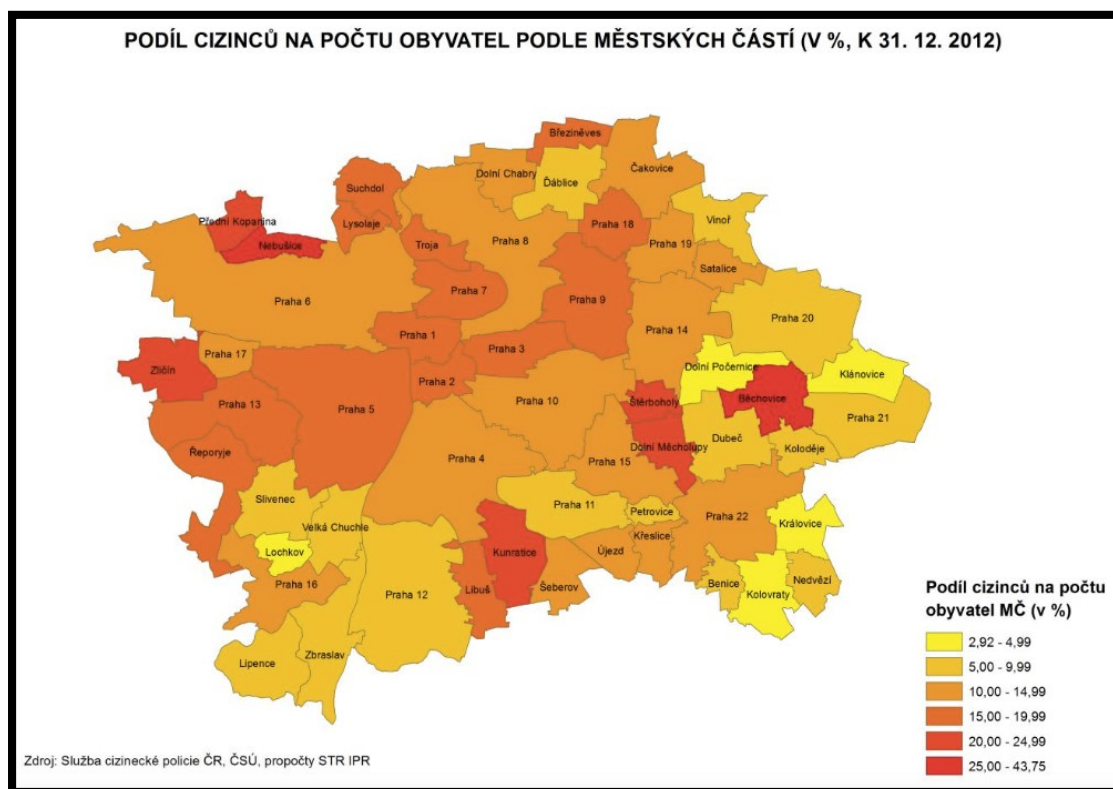
Městská knihovna v Praze (MKP) je se svým univerzálním fondem největší veřejnou knihovnou v hlavním městě Praze. MKP je jak městskou, tak krajskou knihovnou pro Kraj Praha. Ústřední pobočka knihovny sídlí již od roku 1903 v centru města, na Mariánském náměstí. MKP má velkou síť knihoven, s celkem čtyřiceti kamennými pobočkami³⁶ po celé Praze. Umístění poboček a správní obvody Prahy jsou na obrázku č. 5. MKP má svém fondu přes 2 miliony dokumentů. Podle webových stránek klade MKP zvláštní důraz na služby pro rodiče s dětmi, mládež a studenty, služby seniorům, sociálně slabým a handicapovaným [O knihovně, nedatováno].

³⁶ Čtyřicet poboček plus bibliobusy.

Obrázek 5: Pobočky Městské knihovny v Praze³⁷

Ústřední knihovna MKP sídlí v Praze 1, kde je podíl cizinců a potenciálních uživatelů knihovny dokonce mezi 15 – 19,99 % z celkového obyvatelstva Prahy 1, viz obrázek č. 6.

Obrázek 6: Podíl cizinců na počtu obyvatel podle městských částí v Praze³⁸

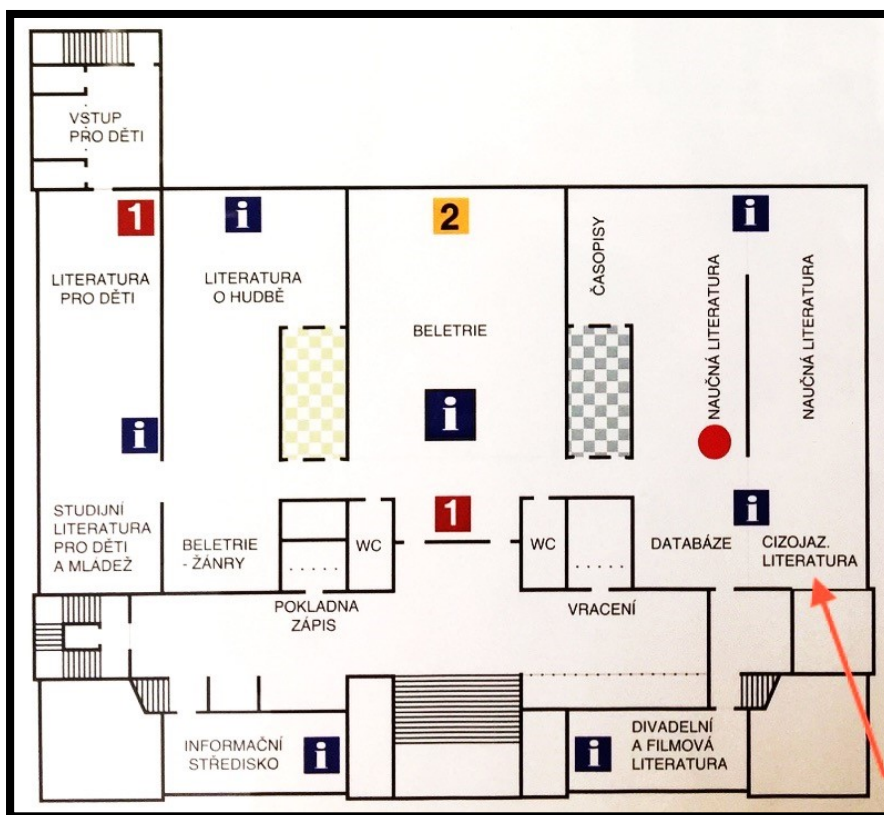
³⁷ Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/kontakty/pobocky/?mapa=1&oddeleni=0&bezbarierova=1>.

³⁸ Obrázek je převzat z dokumentu: MEJSTRÍK, Jiří. *Kde v Praze bydlí cizinci* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2013. S. 13. [cit. 2017-07-09]. ISBN: 978-80-87931-05-9.

Dostupné z: http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/ssp/analyzy/Obyvatelstvo/kde_bydli_cizinci.pdf.

Městská knihovna v Praze plní od roku 2016 funkci centra cizojazyčné literatury, napojila se ve třetí etapě pilotního projektu. Do ústřední knihovny, do pobočky v Dejvicích a Ládvi³⁹ jsou zasílány nabídkové seznamy z Moravské Zemské knihovny [KAŠPÁRKOVÁ a RODROVÁ, 2016].

Cizojazyčná literatura je primárně umístěna v přízemí Ústřední knihovny (ÚK)⁴⁰, viz plánek fondu ÚK na obrázku č. 7. Na plánu fondu není vyznačeno, kde které jazyky najdeme, souhrnně je celý úsek nazván „Cizojaz. literatura“ a plánek je pouze v češtině.

Obrázek 7: Cizojazyčná literatura v Ústřední knihovně MKP; plánek fondu

³⁹ Důvodem, proč byly vybrány pobočky Ládvi a Dejvice je, že do Dejvic byly vždy cizojazyčné materiály posílány a v Ládvi byly v minulosti umístěny knihy v angličtině od Britské rady [FIALA, 2017].

⁴⁰ MKP usiluje o budování fondu cizojazyčné literatury právě v Ústřední knihovně [FIALA, 2017].

Podle dat získaných z MKP⁴¹ je cizojazyčná beletrie v knihovním fondu zastoupena takto (Tabulka č. 1):

Cizojazyčná beletrie v MKP		
Jazyk	Počet svazků	% z celkové beletrie
Angličtina	cca 20 000	2,71 %
Němčina	cca 8 000	1,08 %
Slovenština	cca 2 500	0,34 %
Francouzština	cca 2 500	0,34 %
Ruština	cca 2 500	0,34 %
Polština	cca 260	0,04 %
Maďarština	cca 100	0,01 %
Ostatní jazyky	cca 1 500	0,20 %

Tabulka 1: Cizojazyčná beletrie v MKP

Celkem je v MKP asi 5 %⁴² cizojazyčné beletrie. Vzhledem k tomu, že je v Praze 14 % cizinců by mohla mít knihovna cizojazyčné beletrie více. Cizojazyčná beletrie zatím příliš neodráží rozmanitou komunitu knihovny. Jak již bylo zmíněno, z celkového obyvatelstva Prahy je Ukrajinců 4 %, Slováků 2 %, Vietnamců 1 %, Rusů 2 % a zbytek národností, zmíněných Němců a Poláků, je pak pod 1 %. V nejčastějších jazycích sice najdeme beletrii ve slovenštině, ruštině, němčině⁴³ a polštině, ale například ukrajinská a vietnamská beletrie na žebříčku úplně chybí.

U jazyků v MKP není jasné, které jsou určené především imigrantům. Když se podíváme na umístění v knihovně, veškerá cizojazyčná beletrie je dohromady. Počet svazků na policích víceméně odráží zmíněná data získaná z MKP. Oddělená je beletrie v angličtině, němčině, slovenštině, francouzštině, ruštině a polštině. Ostatní jazyky jsou na policích označených jako „beletrie v jiných jazycích“, viz obrázek č. 8.

⁴¹ Data jsou z roku 2016.

⁴² Beletrie v češtině cca 700 000 (cca 95 %).

⁴³ Slovenština, ruština a němčina se překrývá. Jedná se jak o jazyk imigrantů, tak o jazyk, který se lidé běžně učí nebo ovládají.

Obrázek 8: Cizojazyčná literatura v Ústřední knihovně MKP; beletrie v jiných jazycích

Akviziční oddělení Městské knihovny v Praze je umístěno v Ústřední knihovně. Zaměstnanci akvizičního oddělení odpovědní za akvizici cizojazyčné literatury mají na starosti i budování cizojazyčného fondu. Akviziční politika, tedy pravidla, podle kterých knihovna získává do svého fondu dokumenty, se v současné době připravuje a není tedy zatím jasná, zda bude obsahem i upřesnění akvizice cizojazyčné literatury. Dle informací v ní ale nebude stanoven poměr cizojazyčné literatury [FIALA, 2017].

V dokumentu knihovny „Jsme v Praze pro každého, kdo chce porozumět světu a sám sobě“ je uvedeno, že MKP nakupuje cizojazyčnou literaturu především v angličtině, němčině, francouzštině a ruštině. Ostatní jazyky doplňují okrajově nebo na základě potřeb menšin [Jsme v Praze pro každého, 2015]. Angličtina, němčina, francouzština a ruština jsou pak v dokumentu MKP „Rozbor činnosti a hospodaření za rok 2016“ definovány jako „žádané jazyky“ [Rozbor činnosti, 2016].

5 Cizojazyčná literatura a Spolková republika Německo

Cílem kapitoly „Cizojazyčná literatura a Spolková republika Německo“ je, obdobně jako v kapitole předchozí, uvedení problematiky cizojazyčné literatury v knihovnách Spolkové republiky Německo a celkové uvedení do souvislostí. Tato kapitola obsahuje podkapitulu o německém knihovnictví, podkapitulu „SRN, cizinci a osoby s migračním pozadím“, která uvádí procento cizinců a osob s migračním pozadím ve Spolkové republice Německo a v Berlíně. Následující kapitola shrnuje výzkum týkající se cizojazyčných materiálů v německých knihovnách. Další podkapitola představuje systém veřejných knihoven v Berlíně a poslední podkapitola je věnována Zentra- und Landesbibliothek a cizojazyčné literatuře v této knihovně.

5.1 Německé knihovnictví

Knihovny v Německu lze rozdělit na dvě skupiny, a to na veřejné knihovny a knihovny vědecké.⁴⁴ Ve velkých městech existuje, stejně jako v České republice, knihovní systém s jednou ústřední knihovnou a několika pobočkami.

Spolková republika Německo oproti České republice nemá knihovnický zákon⁴⁵. Místo legislativy je důraz kladen na programy rozvoje knihovnictví, jako je například celostátní „Knihovnický plán ‘73“ (Bibliotheksplan ‘73)⁴⁶. Nejedná se o závazný, ale o doporučující a modelový dokument. Ve Spolkové republice Německo neexistuje zákonná povinnost zřizovat veřejné knihovny. Knihovny jsou dobrovolně poskytovanou církevní nebo komunální službou. V Německu neexistuje nadřazený orgán, který by měl knihovny na starosti.

BID (Bibliothek & Information Deutschland) je zastřešující organizace německého knihovnictví. BID sdružuje Německý svaz knihoven (Deutscher Bibliotheksverband, dbv), profesní svaz Berufsverband Information Bibliothek (BIB), Svaz německých knihovníků

---

⁴⁴ Systém knihoven v České republice je odlišný, knihovny podle knihovního zákona 257/2001 Sb. rozlišujeme: a) Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně a Knihovna a tiskárna pro nevidomé K.E. Macana, b) krajské knihovny, c) základní knihovny, d) specializované knihovny.

⁴⁵ Jediný knihovnický zákon na federální úrovni se vztahuje pouze na Německou národní knihovnu ve Frankfurtu nad Mohanem a Lipsku, která je ústředním archivem a národním bibliografickým centrem.

⁴⁶ Dostupné z:

http://www.bibliotheksportal.de/fileadmin/user_upload/content/bibliotheken/strategie/dateien/bibliotheksplan_1973.pdf.

(Verein Deutscher Bibliothekare – VDB), firmu ekz.bibliotheksservice GmbH a Goethe-Institut [Bulletin SKIP, 2014].

BID má dvě komise, etickou komisi a BI-International. BI-International má na starosti mezinárodní know-how o knihovnictví a informačních službách a podporuje mezinárodní výměnu odborných znalostí. Mezi hlavní činnosti BID patří vysílání německých expertů do zahraničí, hostování zahraničních expertů v Německu a budování mezinárodních sítí [Bulletin SKIP, 2014].

Knihovny v Německu nemají, stejně jako knihovny v České republice⁴⁷, určeno doplňování literatury pro imigranty a menšiny, musejí se sami seznamovat s touto problematikou, knižním trhem, literaturou jako takovou i jejím výběrem.

V roce 2006 Německý svaz knihoven (dbv) sestavil expertní skupinu pro interkulturní knihovnickou práci (DBV: Kommission Interkulturelle Bibliotheksarbeit⁴⁸). Projektem této skupiny byl internetový portál www.interkulturellebibliothek.de⁴⁹, který funguje od roku 2008. Cílem portálu je poskytovat pomoc v interkulturní práci knihoven, je zde i přehled koncepcí a dobré praxe v německých knihovnách.

Co se týká akvizice, knihovny mohou využít mimo jiné „ÖB_multikulturell“, fórum pro interkulturní knihovnictví. Na ÖB_multikulturell jsou například tipy na nákupy cizojazyčných materiálů nebo zdroje získávání⁵⁰.

Německá statistika knihoven (Deutsche Bibliotheksstatistik, DBS) registruje přibližně 10 000 veřejných knihoven. Většina knihoven uvádí, že podíl imigrantů v klientele knihoven odráží podíl imigrantů v populaci [SCHNEEHORST, 2009, s. 10].

---

⁴⁷ Knihovní zákon České republiky č. 430/1919 Sb. z roku 1919 zavedl povinnost zřizovat veřejné knihovny ve všech politických obcích a povinnost zakládat samostatné menšinové knihovny nebo zvláštní menšinová oddělení tam, kde žilo jinonárodní obyvatelstvo. Současný knihovní zákon č.257/2001 ale tuto povinnost nezavádí.

⁴⁸ Dostupné z: <http://www.bibliothekssverband.de/fachgruppen/kommissionen/interkulturelle-bibliothekssarbeit.html>.

⁴⁹ Dostupné z: <http://www.bibliothekssportal.de/themen/bibliotheksskunden/interkulturelle-bibliothek.html>.

⁵⁰ Dostupné z: <https://oebmultikulturell.wordpress.com>.

5.2 SRN, cizinci a osoby s migračním pozadím

Německo je, oproti České republice, imigrační zemí. Ve Spolkové republice Německo žije asi 9 % cizinců a asi 19 % obyvatel má „migrační pozadí“ [SEEFELD a SYRÉ, 2011, s. 23]. Aby bylo možné analyzovat složení společnosti, nestačí počítat osoby bez německého státního občanství, ale lidi s migrační zkušeností. V roce 2008 definoval Spolkový statistický úřad (Statistische Bundesamt) „osoby, které přišly do Německa po roce 1950, a jejich potomky“ jako „osoby s migračním pozadím“. Od 50. let čelila Spolková republika Německo imigraci, a to především z jižní Evropy, kde byly nabírány pracovní síly. Tito lidé se v Německu postupně usazovali. Po rozpadu východního bloku pak v 90. letech přicházeli ještě lidé německého původu. Nejvíce osob neněmeckého obyvatelstva jsou Turkové, poté lidé z bývalé Jugoslávie a z Itálie. Celkem žije v Německu asi 200 různých národností [SCHNEEHORST, 2009, s. 13].

V Berlíně žije asi 28 % lidí s migračním pozadím [SCHANK a NESTLINGER, 2015]. Největší etnické skupiny v Berlíně, jiné než německé, jsou z Evropy, celkem 11 % z celkové populace Berlína (nejvíce Poláci 3 %, lidé z bývalého Sovětského Svazu 3 % a lidé z bývalé Jugoslávie 2 %). Dále ze Středního východu, jedná se o 9 % z celkové populace Berlína (nejvíce Turkové 5,5 %, Arabové 2 % a Íránci 0,5 %), poté z Asie 3 %, 2 % z celkové populace jsou ze Subsaharské Afriky, takzvaní Afro-Germans, 2 % jsou pak ostatní etnické skupiny, převážně ze Severní a Jižní Ameriky [Demographics of Berlin, 2017]⁵¹.

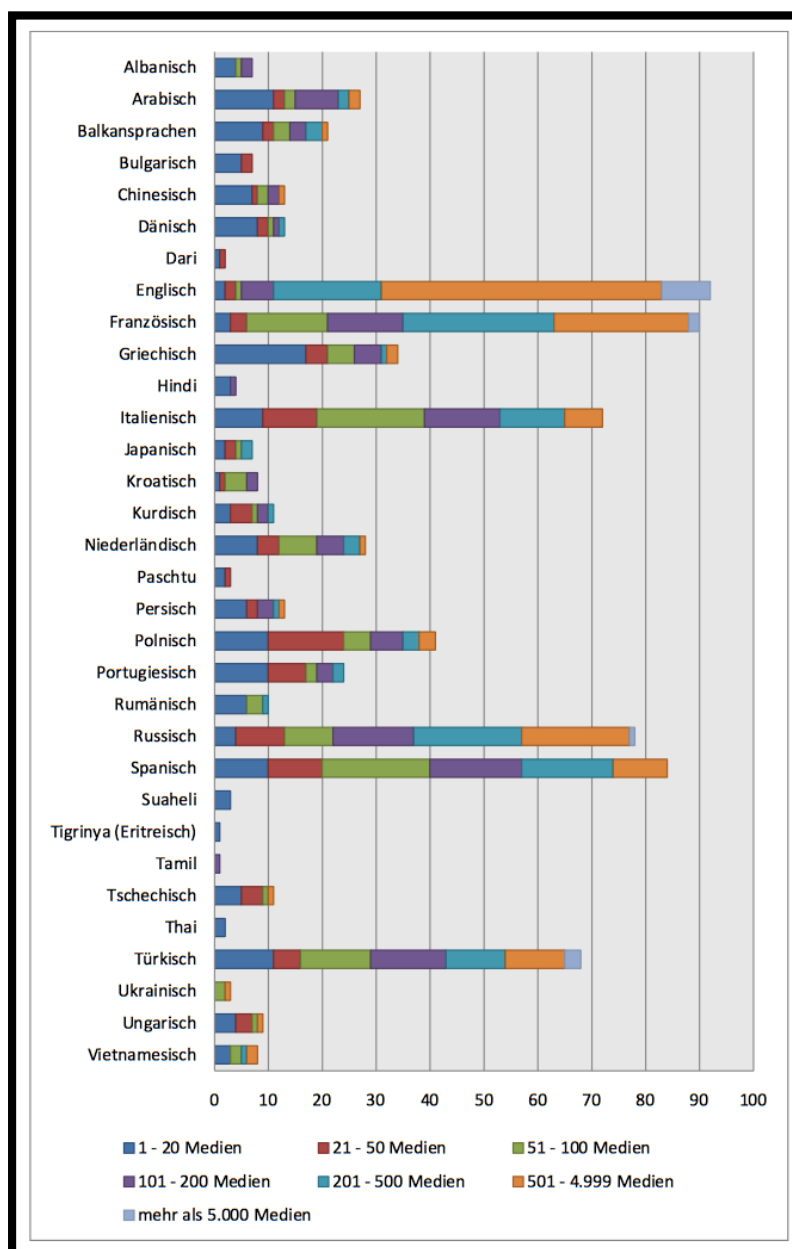
5.3 Výzkum

Podle Sophie Kuhs [2011], která provedla výzkum cizojazyčných sbírek v německých veřejných knihovnách, nepatří Spolková republika Německo ke špičce co se týká nabídky cizojazyčných materiálů. V evropských i mimoevropských zemích, jako je Austrálie, Skandinávie nebo Kanada je podle ní nabídka cizojazyčných materiálů na lepší úrovni a má větší know-how. I přes to se dá říci, že německé knihovny přizpůsobují své fondy rozmanitosti obyvatelstva.

---

⁵¹ Statistiky České republiky a Německa nejsou porovnatelné. Oproti České republice, kde jsou údaje o národnostním složení, jsou záměrně vybrány etnické skupiny. Český statistický úřad nemá nevede statistiku etnických skupin na území České republiky. V případě Německa má smysl uvádět data o etnických skupinách, protože například největší německá etnická skupina kromě Němců, Turci, by se při rozdělení podle národností nezobrazili jako Turci, ale jako Němci.

Na obrázku č. 9 lze vidět zastoupení jednotlivých jazyků ve fondech německých knihoven. Celých 85 % knihoven má ve svém fondu materiály v angličtině, francouzštině pak 82 % knihoven a ve španělštině 77 %. Materiály v ruštině má 72 % knihoven, následují materiály v italštině (65 % knihoven) a turečtině (62 %). V polštině má materiály 37 % knihoven, v řečtině 31 %, holandštině 26 %, v arabštině 25 %, v portugalsštině 22 % a materiály v balkánských jazycích má 19 % knihoven⁵².

Obrázek 9: Cizojazyčné materiály v německých knihovnách; z výzkumu „Fremdsprachige Bestände in Öffentlichen Bibliotheken“ [KUHS, 2011, s. 38].⁵³

⁵² Výzkumu se zúčastnilo 109 německých knihoven.

⁵³ Osa x znázorňuje počet zúčastněných knihoven (109), nikoli procenta.

Téměř všechny zúčastněné knihovny mají relativně velký podíl cizojazyčných materiálů v angličtině, francouzštině a španělštině. Tyto jazyky jsou v Německu považovány za školní jazyky [KUHS, 2011]. Poměrně hodně knihoven má cizojazyčné materiály v jazycích migrantů, v ruštině, turečtině, polštině, řečtině a italštině. Nicméně z výzkumu vyplývá, že cizojazyčné materiály jsou sice k dispozici ve velkém počtu knihoven, ale procento cizojazyčných materiálů ve fondech jednotlivých knihoven je malé.

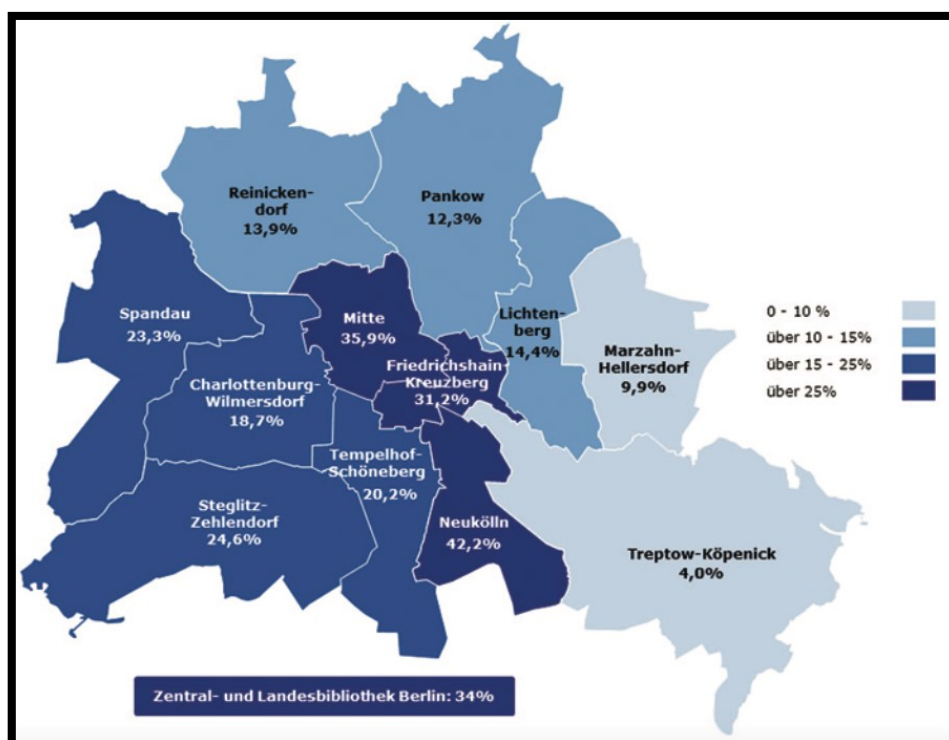
Výzkum se věnoval i akvizici cizojazyčných materiálů v německých knihovnách. Výzkum například ukázal, že speciální rozpočet na nákup cizojazyčných materiálů má asi 43 % dotázaných knihoven. V Německu tedy není pravidlem, že by rozpočet na získávání cizojazyčné literatury měl být oddělený. Výzkum také zjišťoval, kde knihovny cizojazyčné materiály získávají, nejčastěji přes EKZ, přes knihkupectví a darem⁵⁴. Nejméně knihoven nakupuje přímo od vydavatele. O výběru cizojazyčných materiálů se pak nejvíce radí se specializovanými knihkupci a s rodilým mluvčím. Absolutně neatraktivní se pak jeví výměna dokumentů mezi knihovnami.

---

⁵⁴ Tyto tři cesty získávání potvrzuje i výzkum v Zentral- und Landesbibliothek.

5.4 Veřejné knihovny v Berlíně

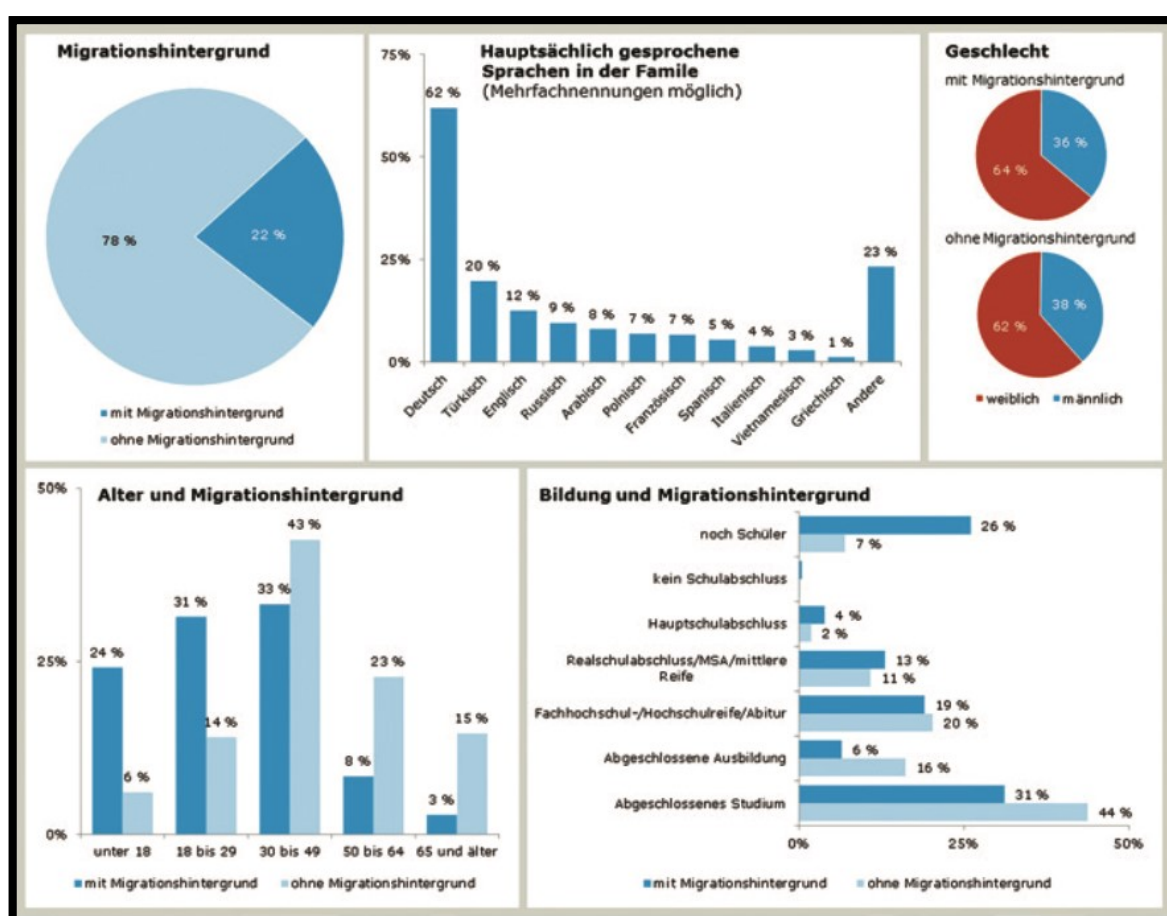
System veřejných knihoven v Berlíně má dvě úrovně. Na regionální úrovni je nadace „Zentral- und Landesbibliothek Berlin (ZLB)“, která zastřešuje a spravuje Amerika-Gedenkbibliothek (AGB), Berlínskou městskou knihovnu (Berliner Stadtbibliothek, BSTB) a knihovnu Senátu (Senatsbibliothek). Tyto knihovny jsou financovány státem Berlín. Druhou úrovní je síť veřejných knihoven (Verbund der Öffentlichen Bibliotheken Berlin, VÖBB). Veřejné knihovny jsou financovány z rozpočtu místních vládních agentur jednotlivých berlínských částí. V Berlíně je celkem dvanáct berlínských částí a tedy dvanáct veřejných knihoven. Síť veřejných knihoven (Verbund der Öffentlichen Bibliotheken Berlin, VÖBB) poskytuje meziinstitucionální platformu umožňující uživatelům přístup ke službám jak z knihoven ZLB, tak z veřejných knihoven. Na politiku veřejných knihoven v Berlíně dohlíží Kulturní správa (Die Kulturverwaltung) [Bibliotheken und Archive, nedatováno]. Berlínské části a jejich pobočky jsou na obrázku č. 10. Procenta u poboček zobrazují počet uživatelů s migračním pozadím. Celých 34 % uživatelů ZLB jsou uživatelé s migračním pozadím⁵⁵.

Obrázek 10: Berlínské části a jejich knihovny [SCHANK a NESTLINGER, 2015]

⁵⁵ Městská knihovna v Praze nedělá podobné statistiky s cizinci, proto nebyly uvedeny.

Na obrázku č. 11 jsou grafy, ze kterých lze vyčíst informace o uživateli s migračním pozadím ve veřejných knihovnách v Berlíně. Z grafů vyplývá, že 22 % uživatelů veřejných knihoven jsou uživatelé s migračním pozadím, 64 % z nich jsou ženy. Nejvíce uživatelů s migračním pozadím je ve věku 30 – 49 let, jsou tedy mnohem mladší ve srovnání s průměrným věkem všech uživatelů. Toto potvrzuje i poslední graf, ze kterého lze vyčíst, že 26 % uživatelů s migračním pozadím jsou studenti. Pokud vyloučíme německý jazyk, v rodině mluví nejčastěji turecky (20 %), potom anglicky (12 %), rusky (9 %) a arabsky (8 %)⁵⁶. Veřejné knihovny v Berlíně jsou tedy atraktivní zvláště pro mladé ženy s migračním pozadím⁵⁷.

Obrázek 11: Charakteristika uživatelů veřejných knihoven v Berlíně; uživatelé bez migračního pozadí a uživatelé s migračním pozadím [SCHANK a NESTLINGER, 2015]

⁵⁶ Tyto jazyky korespondují s nabídkou ZLB. Poměrně velké procento uživatelů knihoven mluví vietnamsky (3 %), ZLB ale cíleně fond ve vietnamštině nebuduje, vietnamská komunita je v jiné části Berlína a fond ve vietnamštině je umístěn v tamní veřejné knihovně [SCHANK, 2017].

⁵⁷ Takový závěr nelze u MKP udělat, jelikož MKP nedělá podobné statistiky o uživateli, cizincích.

5.5 Zentral- und Landesbibliothek Berlin (ZLB)

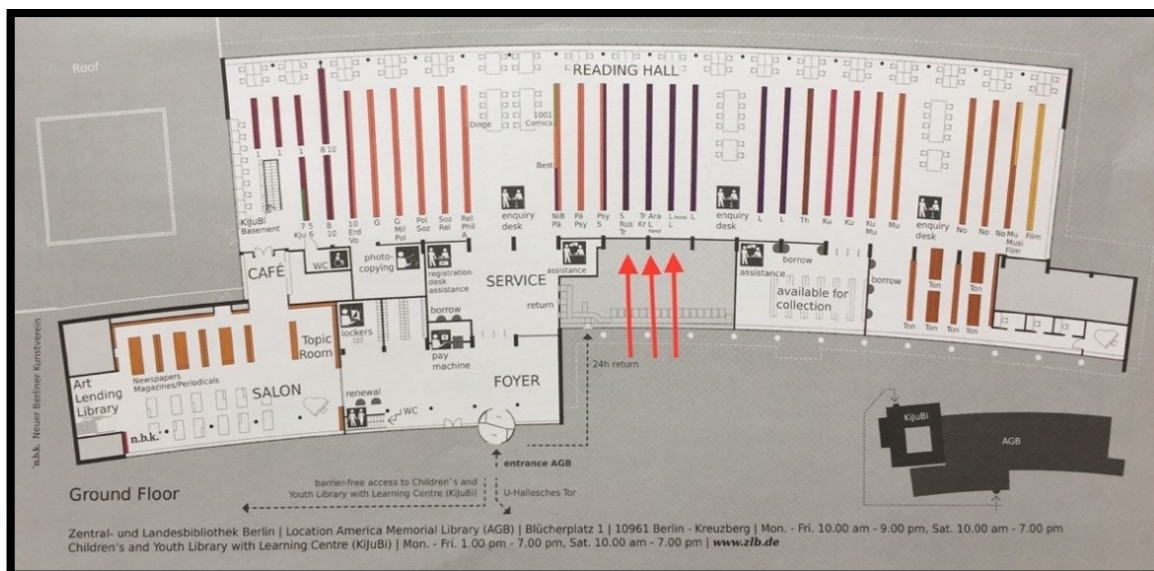

Obrázek 12: Zentral- und Landesbibliothek Berlin (ZLB); Amerika-Gedenkbibliothek (AGB)

Zentral- und Landesbibliothek Berlin (ZLB) je oficiální knihovna města a státu Berlína. ZLB byla založena jako nadace v roce 1995 a je dnes největší veřejnou knihovnou v Německu, se 3,4 miliony dokumentů [Über uns, 2017]. Bylo zmíněno, že pod Zentral- und Landesbibliothek Berlin spadá Amerika-Gedenkbibliothek (AGB), Berlínská městská knihovna (BSTB) a knihovna Senátu (Senatsbibliothek). Vzhledem ke knihovnímu systému v Německu je rozdělení funkcí knihoven Amerika-Gedenkbibliothek a Berlínské městské knihovny unikátní. Jak již bylo zmíněno, knihovny v Německu jsou buď veřejné nebo vědecké. ZLB v Berlíně však rozdělilo funkce veřejných knihoven tak, že Amerika-Gedenkbibliothek (AGB) v Berlín-Kreuzberg je zaměřená na humanitní vědy, výtvarné umění, beletrii, filmy a hudbu. Je tu také knihovna umění, dětské oddělení a oddělení pro teenagery. V Berlínské městské knihovně (BSTB) v Berlín-Mitte jsou materiály týkající se přírodních věd, medicíny a ekonomiky. Je tu také Knihovna Senátu, sídlo urbanistických studií a práva. V BSTB jsou také historické sbírky a sbírky týkající se Berlína, které ZLB vlastní. Knihovní fond odpovídá úrovni konspektu 3b (bakalářské studium).

Cizojazyčná literatura se nachází v Amerika-Gedenkbibliothek (AGB), která byla postavena za finanční podpory USA v roce 1954. Cizojazyčná literatura je zde rozdělena na cizojazyčnou beletrii, cizojazyčnou beletrii – audioknihy a podle jazyků imigrantů na knihy v turečtině, ruštině, arabštině a kurdštině. Knihy v turečtině, ruštině, arabštině a kurdštině jsou pak dále rozděleny na beletrii a literaturu faktu. Cizojazyčná literatura není rozdělena podle jazyků, ale podle zemí, odkud literatura pochází, jedná se o rozdělení: Velká Británie a Irsko, Francie, Severní Amerika, Španělsko, Itálie, Portugalsko, Polsko, Jižní a Střední Amerika (jazyky španělština, portugalština, angličtina, francouzština) a Skandinávie.

Knihovna se potýká s otázkou, zda by měla být literatura pro imigranty (interně označená jako INT) a literatura v jazycích, které se lidé většinou učí (interně označené jako LFS), oddělené [SCHANK, 2017]. Jelikož se ale v každém případě jedná o jazyk odlišný, než oficiální jazyk němčina, jsou tedy umístěny u sebe, pouze v plánu fondu jsou jazyky „INT“⁵⁸ rozděleny, viz obrázek č. 13 (plánek fondu). První šipka ukazuje na police obsahující literaturu v ruštině (Rus) a turečtině (Tr), druhá šipka na police s literaturou v turečtině (Tr), arabštině (Ara), kurdštině (Kr) a v cizích jazycích (L fremd), třetí na polici s literaturou v cizích jazycích (L fremd) a literaturou v němčině (L). Hned u vchodu je police s názvem „New in Berlin“ (NiB), na které jsou vybrány cizojazyčné publikace.

Obrázek 13: Cizojazyčná literatura v Amerika-Gedenkbibliothek (INT a LFS); plánek fondu

⁵⁸ Knihy na policích odrážejí komunitu knihovny, a to i v jiných veřejných knihovnách v Berlíně. Každá knihovna kupuje to, co potřebuje [SCHANK, 2017].

Na obrázku č. 14 můžeme vidět cizojazyčnou literaturu na policích. První dvě řady jsou tedy pro jazyky „INT“ a poslední řada je pro jazyky „LFS“⁵⁹.

Obrázek 14: Cizojazyčná literatura v AGB, rozdělení INT a LFS

Zentral- und Landesbibliothek Berlin má akviziční politiku zpracovanou a dostupnou na svých stránkách v sekci „Erwerbungsprofile“⁶⁰. Akvizice cizojazyčných materiálů je zde uvedena velmi teoreticky. Je zde zmíněno, že cizojazyčné sbírky jsou budovány, jazyky nejsou vůbec zmíněny, pouze že se jedná o publikace zejména v angličtině. Dále je na stránkách k dispozici také poměrně obsáhlá akviziční politika cizích jazyků⁶¹, jedná se ale o „S“, tedy „Sprache“, materiály k výuce cizích jazyků nebo materiály na výuku němčiny v cizích jazycích, například učebnice a slovníky.

⁵⁹ Oproti tomu Městská knihovna v Praze žádné rozdělení jazyků pro imigranty nemá. V MKP je, dá se říci, opačný systém, MKP dává důraz na populární jazyky a rozděluje je a ostatní jazyky má na policích jako „jiné“. ZLB dává důraz na jazyky „INT“, které dále rozděluje, a „LFS“ nejsou na první pohled jednotlivě rozděleny.

⁶⁰ Dostupné z: <https://www.zlb.de/ueber-uns/bibliothekarisches-fachpublikum/erwerbungsprofile/allgemeine-prinzipien-des-bestandsaufbaus.html>.

⁶¹ Dostupné z: <https://www.zlb.de/fachinformation/fachgebiete/sprache.html#c13635>.

Podle dat získaných ze ZLB je cizojazyčná beletrie „LFS“ a „INT“ v knihovním fondu aktuálně zastoupena takto (Tabulka č. 2):

Cizojazyčná beletrie v ZLB	
Jazyk	Počet svazků
Angličtina	10 280
Francouzština	4 510
Turečtina	3 448
Ruština	2 497
Španělština	2 003
Italština	1 870
Polština	1 386
Portugalština	469
Arabština	304
Farsi	190
Kurdština	135

Tabulka 2: Cizojazyčná beletrie v ZLB

6 Metodologie komparativní studie

Pro diplomovou práci byla vybrána komparativní studie, při které byly použity kvalitativní hloubkové rozhovory s klíčovými osobami, takzvané „Key Informant Interviews“. Key informant Interviews umožňují získat informace o nějaké problematice, nebo problematice v komunitě omezeného počtu zapojených a informovaných pracovníků [Section 4: Key Informant Interviews, nedatováno]. Pokud se výzkumník zabývá nějakou organizací, ač to není časté, klíčovým informátorem může být jedna osoba, která zaujímá strategickou pozici v komunikační síti organizace [RIEGER, 2007]. V případě této práce se jednalo o jedno oddělení v organizaci.

Pro toto téma diplomové práce mohly být využity i takzvané ohniskové skupiny, neboli „focus group“ se zaměstnanci akvizičních oddělení a oddělení budování knihovních fondů vybraných knihoven. To by poskytlo celkový pohled na akvizici veškerých materiálů v daných knihovnách. Nicméně rozhovory s klíčovými osobami se jevily jako efektivnější vzhledem k výzkumným otázkám a cíli této práce.

Jednou z výhod Key Informant Interviews je možnost vytvořit vztah mezi tazatelem a respondentem, který pak objasňuje otázky, případně je možné ho kontaktovat k objasnění problému dle potřeby. Další výhodou je, že Key Informant Interviews může v respondentovi vyvolat zájem o danou problematiku. Mezi nevýhody patří výběr vhodných informátorů nebo plánování vhodného termínu se zaneprázdněnými respondenty [Section 4: Key Informant Interviews, nedatováno].

Key Informant Interviews je možné provést telefonicky nebo osobně [Section 4: Key Informant Interviews, nedatováno]. Autorka této práce zvolila formu osobního setkání. Výhodou osobní setkání je, že zahrnuje jak ústní, tak případně textovou komunikaci (například předání dokumentů, statistik) a neverbální řeč těla, která snižuje komunikační šum.

Jedním z klíčových informátorů, „Key Informant“, byl zaměstnanec z oddělení akvizice Městské knihovny v Praze, odpovědný mimo jiné za akvizici cizojazyčné literatury, a druhým klíčovým informátorem byla zaměstnankyně v oddělení budování knihovního fondu v Zentral- und Landesbibliothek Berlin, se zaměřením na cizojazyčnou beletrii. Tito informátoři byli pečlivě vybráni rok před samotným zpracováním práce, a to na základě

jejich pozice a náplni práce v knihovně. Oba informátoři jsou klíčovými osobami v procesu akvizice, případně budování knihovních fondů, cizojazyčné beletrie.

Strukturované rozhovory se řídily osnovou, která obsahovala dvanáct základních otázek⁶². Vzhledem k náročnosti otázek, obdrželi klíčoví informátoři osnovu rozhovoru čtrnáct dní před samotným osobním rozhovorem, měli tedy možnost se na rozhovor připravit. Rozhovory byly nahrávány a následně přepsány. Rozhovor v Berlíně proběhl během profesionální návštěvy Zentra- und Landesbibliothek v týdnu 24. – 28. dubna 2017, rozhovor v Praze pak proběhl v následujícím týdnu. Rozhovory s klíčovými informátory vedly k pochopení dvou různých akvizičních strategií a jejich následné komparaci. V případě nejasností, popřípadě doplnění byli klíčoví informátoři dodatečně kontaktováni e-mailem.

Data, která byla knihovnamí poskytnuta, jsou také součástí komparativní studie. Od knihoven byla požadována především data týkající současného složení cizojazyčné beletrie a akvizice cizojazyčné beletrie, případně cizojazyčných materiálů za posledních pět let, případně za poslední tři roky. Veškerá data jsou však doplňkem kvalitativního výzkumu a pomáhají objasnit některé otázky. Podle dat však nejsou knihovny porovnávány.

Oproti původnímu plánu byl získán ještě rozpočet na nákup cizojazyčné literatury od obou knihoven. Městská knihovna v Praze poskytla výdaje za nákup cizojazyčné literatury za rok 2016 a Zentral- und Landesbibliothek Berlin rozpočet na nákup cizojazyčné literatury na rok 2017. Z finančních plánů lze vyčíst strategii nákupu cizojazyčné literatury, na jaké jazyky se knihovny zaměřují více a na jaké méně.

---

⁶² Osnova je v příloze.

7 Komparace akvizičních strategií cizojazyčné literatury

Kapitola „Komparace akviziční strategie cizojazyčné literatury“ představuje výsledky kvalitativního výzkumu v Městské knihovně v Praze a v Zentral- und Landesbibliothek Berlin, každé knihovně je věnována jedna podkapitola. Každá podkapitola popisuje stěžejní entity akvizičního procesu, které byly sledovány, a to identifikace komunity, uživatelské potřeby, zaměstnanci, jazykové zastoupení, zjišťování a výběr cizojazyčné literatury, získávání cizojazyčné literatury, rozpočet na cizojazyčnou literaturu a limity v akvizici cizojazyčné literatury. Závěrečná podkapitola „Komparace a shrnutí“ pak porovnává vybrané indikátory zmíněných entit⁶³ akvizičních strategií těchto dvou knihoven.

7.1 Akvizice cizojazyčné literatury v Městské knihovně v Praze (MKP)

Akvizice veškerých materiálů probíhá přímo v knihovně, o materiálech si knihovna rozhoduje sama a nespolupracuje s žádnou jinou organizací. Nákupní komise, která sestává z vedoucích poboček, akvizitérů a lektorů, rozhoduje, jaké materiály se nakoupí a v jakém počtu. To se však týká pouze materiálů v češtině a dvojjazyčných knih, ne cizojazyčné literatury. Cizojazyčná literatura se nakupuje v menším množství, o jejím výběru rozhodují pouze akvizitéři, kteří sledují knihovní výpůjčky a hodnocení jednotlivých titulů, na základě kterých se rozhodují o výběru.

Akvizice je prováděna pouze v ústřední knihovně. Cizojazyčná literatura se pak rozděluje do vybraných, zpravidla větších, poboček. Jen některé pobočky cizojazyčnou literaturu přímo vyžadují⁶⁴. Do malých poboček se cizojazyčné materiály dostanou v případě, že je tam někdo vrátí, jelikož uživatelé mohou materiály vracet na jakékoli pobočce⁶⁵. Cizojazyčný fond se ale buduje hlavně v ústřední knihovně, více uživatelů má možnost se tam k cizojazyčnému fondu dostat, proto se materiály zpravidla vracejí zpět tam. Poboček má MKP mnoho⁶⁶ a cizojazyčné literatury se nenakupuje tolik, aby byla umístěna

---

⁶³ Jak entity, tak indikátory byly stanoveny pouze pro účely této práce, částečně na základě kompilace odborné literatury.

⁶⁴ Například vietnamská komunita si přeje mít knihy na pobočce na Chodově, pobočka Korunní vyžaduje cizojazyčnou literaturu pro děti a pobočka v Dejvicích dostává literaturu v ruštině, protože je v oblasti větší koncentrace Rusů.

⁶⁵ Některé pobočky ale disponují starším fondem cizojazyčné literatury.

⁶⁶ Celkem 40 poboček plus bibliobusy.

všude. Záleží tedy na tom, kolik cizojazyčné literatury knihovna získá a podle toho se případně rozděluje do ostatních poboček.

Identifikace komunity a uživatelské potřeby

Dle dostupných informací MKP neprovádí žádný průzkum spokojenosti s cizojazyčnou literaturou a nezjišťuje jazykové preference svých uživatelů. Uživatelé knihovny mají ale možnost poslat návrh na nové tituly do knihovny. Návrhy chodí téměř každý den, asi 20 % z nich jsou návrhy na nákup cizojazyčné literatury⁶⁷.

MKP se neřídí žádným doporučením týkající se množství cizojazyčné literatury ve fondu knihovny (například směrnice Multicultural Communities: Guidelines for Library Services od IFLA, a tak podobně). Při akvizici cizojazyčné literatury MKP nepracuje se přímo se statistikami sledujícími demografické údaje, počty imigrantů, národnostní menšiny ani jazykové preference uživatelů, akvizice cizojazyčné literatury vychází z tradice knihovny a zkušeností z minulých let. MKP ale reflektuje národnostní menšiny, ví o nich.

Zaměstnanci

V oddělení akvizice pracují dva zaměstnanci, kteří mají na starosti akvizici cizojazyčné literatury mají starosti a mají v kompetenci i budování cizojazyčného fondu knihovny. Jeden ze zaměstnanců má na starosti mimo jiné akvizici cizojazyčné beletrie a okrajově akvizici cizojazyčné populárně naučné literatury, protože MKP se jako veřejná knihovna zaměřuje spíše na beletrii. Zaměstnanec objednává tituly, ukládá je a lektoruje, tedy píše anotace, hodnocení a doporučení pro uživatele knihovny. Má na starosti veškeré cizí jazyky kromě ruštiny a ukrajinštiny, které má na starosti druhý zaměstnanec. Ten má mimo jiné na starosti objednávky cizojazyčné odborné literatury pro jiná oddělení v knihovně, zejména hudební a divadelní.

Zaměstnanec odpovědný za akvizici většiny jazyků v knihovně ovládá angličtinu a němčinu. S některými ostatními jazyky mu pomáhají jiní zaměstnanci, například s italštinou.

---

⁶⁷ Nejedná se pouze o beletrii.

Jedná se ale spíše o lektorování, což už není součástí akvizice, ale katalogizace. Jeden ze zaměstnanců oddělení akvizice cizojazyčné literatury má knihovnické vzdělání, druhý ne.

V oddělení akvizice cizojazyčné literatury nepracují rodilí mluvčí, ani s nimi oddělení při přímém výběru literatury nespolupracuje. Oddělení v rámci akvizice cizojazyčných materiálů nespolupracuje s organizacemi, které přijdou s imigranty do styku. Momentálně je MKP v kontaktu se zástupci vietnamské a ukrajinské komunity, nejedná se však o zapojení do výběru literatury.

Jazykové zastoupení

MKP získává cizojazyčnou literaturu převážně v angličtině. Následuje ruština, němčina, francouzština, slovenština, polština, maďarština a ostatní jazyky. Kolik svazků za poslední tři roky knihovna nakoupila a kolik dostala je vidět v tabulce č. 3. Mezi ostatní jazyky patří i například chorvatština nebo srbština, jedná se ale pouze o dary, cíleně se literatura v těchto jazycích nekupuje. Dříve se nakupovaly knihy v polštině, ale není o ně momentálně zájem. V budoucnu se bude literatura v polštině pravděpodobně opět získávat.

Akvizice cizojazyčné beletrie za poslední tři roky v MKP⁶⁸; počet svazků						
Jazyk \ rok	2016		2015		2014	
	Nákup	Dar	Nákup	Dar	Nákup	Dar
Angličtina	1235	588	1338	717	1537	1299
Ruština	213	18	248	8	74	0
Němčina	122	74	12	161	51	78
Francouzština	24	54	64	83	9	33
Slovenština	23	34	18	78	34	20
Polština	1	0	4	48	11	2
Maďarština	1	0	0	3	0	0
Ostatní ⁶⁹	108	74	45	82	51	24

Tabulka 3: Akvizice cizojazyčné beletrie za poslední tři roky v MKP; počet svazků

Jelikož MKP kontaktovala vietnamská a ukrajinská komunita, bude získávat literaturu v ukrajinštině a vietnamštině, a to především formou darů. MKP chce mít rozmanitou nabídku jazyků, proto do svého fondu přijímá veškeré jazyky.

⁶⁸ Povinné výtisky a náhrady ztracených svazků nejsou v tabulce zahrnuty.

⁶⁹ Ostatní jazyky: například italština, španělština, skandinávské jazyky, čínština.

Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury

Třemi hlavními kritérii výběru cizojazyčné literatury do fondu knihovny jsou kvalita, atraktivnost a výhodnost nabídky.

Při rozhodování o nákupu cizojazyčné literatury hraje roli především zájem uživatelů, sledují se tedy výpůjčky a rezervace u jednotlivých jazyků. MKP se řídí poptávkou, jazyky se podle poptávky buď omezují nebo naopak více nakupují. Například u darů od ukrajinské a vietnamské komunity se bude sledovat zájem o tyto jazyky. Zástupci komunit budou sami členy komunity o možnosti půjčení knih v MKP informovat. Prozatím jsou dary dle MKP ve fondu dostačující a MKP v nejbližší době neplánuje materiály v těchto jazycích cíleně nakupovat.

Při výběru konkrétních titulů si akvizitěři shání informace o titulech a sledují aktuální literaturu a bestselery, například na Goodreads⁷⁰. S výjimkou angličtiny se akvizitěři snaží vybírat především originály⁷¹ a ne překlady do cizích jazyků. Jedním z kritérií, podle kterých se titul vybírá, je známý autor v dané zemi.

Akvizitěři cizojazyčné literatury navštěvují každý rok veletrh ve Frankfurtu nad Mohanem, kde se seznamují se zahraničním knižním trhem. V minulosti akvizitěři navštívili například veletrh ve Vídni, Boloni nebo Varšavě.

Získávání cizojazyčné literatury

Cizojazyčná literatura se do knihovny dostává třemi způsoby: nákup, dar a povinný výtisk. Povinný výtisk v cizím jazyce v Praze je ale výjimečný a jedná se spíše o naučnou cizojazyčnou literaturu. Povinný výtisk beletrie je většinou ve slovenštině, poté v angličtině. Jak je vidět v tabulce č. 4, dary tvoří v akvizici cizojazyčné literatury každoročně velké procento, a to 41 % v roce 2014, 35 % v roce 2015 a 31 % v roce 2016.

---

⁷⁰ Dostupné z: <https://www.goodreads.com>.

⁷¹ Především ve španělštině a italštině.

Počet cizojazyčné literatury získané v posledních třech letech v MKP						
Způsob \ Rok	2014		2015		2016	
	Počet svazků	%	Počet svazků	%	Počet svazků	%
Dar	2 221	41	1 934	35	1 445	31
Nákup	3 228	59	3 641	65	3 276	69
Celkem	5 449	100	5 575	100	4 721	100

Tabulka 4: Počet cizojazyčné literatury získané v posledních třech letech v MKP, dary versus nákupy.

Při nákupu knihovna spolupracuje s dodavateli a nemá striktně přiřazené dodavatele k jednotlivým jazykům. Cizojazyčnou literaturu vybírají a objednávají z nabídky dodavatelů. Například literaturu v angličtině nakupuje nejčastěji přes nakladatelství Slovart⁷², které posílá jednou týdně, případně jednou za čtrnáct dní, nabídku novinek cizojazyčné literatury, ze které akvizitěři tituly vybírají. V případě španělštiny spolupracují například s distributorem Megabooks CZ⁷³. V případě potřeby knihovna poptává i soukromé živnostníky, například literaturu v ruštině a angličtině. Je to pro akvizitěry lepší a rychlejší, než prohlížení nabídek dodavatelů.

Akvizitěři nakupují cizojazyčnou literaturu i na zmíněném mezinárodním veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem, a to především literaturu v angličtině, němčině a francouzštině.

Na začátku tohoto roku knihovna nakoupila cizojazyčnou literaturu od Moravské Zemské knihovny, která centrálně objednává cizojazyčnou literaturu pro „centra pro cizojazyčnou literaturu“.

Dary dostává knihovna jak od velvyslanectví tak od komunit či jiných institucí. Většina darů je ale od uživatelů knihovny, a to díky propagaci akce „Čtenáři čtenářům“⁷⁴. Akvizitěři dary osobně probírají a vybírají vhodné knihy do knihovny, zbytek se daruje dále. Kritériem pro výběr darů do knihovny je dobrý vzhled i vhodnost titulu. Publikace by neměla být starší než pět let.

Dary knihovně věnovala například zmíněná ukrajinská a vietnamská komunita. Díky zapojení MKP do projektu „Window of Shanghai“⁷⁵ pořádaného Shanghai Library získala

⁷² Dostupné z: <https://www.slovart.cz>.

⁷³ Dostupné z: <https://www.megabooks.cz>.

⁷⁴ Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/projekty/akce/dejme-kniham-dalsi-sanci/ctenari-ctenarum/?knihovna=>.

⁷⁵ Dostupné z: <http://windowofshanghai.library.sh.cn>.

knihovna v roce 2016 darem knihy v čínštině a angličtině, a Beijing Publishing Group darovala tituly v čínštině. V minulosti poskytlo dary také makedonské velvyslanectví ve formě knih v angličtině od makedonských autorů.

Rozpočet na cizojazyčnou literaturu

Na nákup cizojazyčné literatury nemá MKP speciální rozpočet, není tedy předem určen rozpočet na jednotlivé jazyky. Jak již bylo zmíněno, nákup záleží na aktuální poptávce po cizojazyčné literatuře a s tou se mění i rozpočet. MKP i v případě financí vychází ze zkušenosti z minulých let. Z rozpočtu je přiděleno asi 10 % na cizojazyčnou literaturu. Striktně se to ale nerozděluje, například u odborných publikací se jazyk dokumentu vůbec nezohledňuje.

V roce 2012 byla nakoupena cizojazyčná literatura pouze za cca 150 000,- Kč a v roce 2013 za cca 250 000,- Kč. V roce 2014 nákup cizojazyčné literatury začal posilovat, cizojazyčná literatura byla nakoupena za 861 000,- Kč, v roce 2015 pak za 788 000,- Kč a v roce 2016 za 727 000,- Kč. Za cizojazyčnou beletrii se v roce 2016 utratilo necelých 350 000,- Kč⁷⁶, z toho nejvíce za tištěnou beletrii v **angličtině**, cca 228 000,- Kč, v **ruštině** za 46 000,- Kč, **němčině** za 20 000,- Kč, **francouzštině** za 5 500,- Kč, **slovenštině** za 4 000,- Kč a na beletrii v **ostatních jazycích** (italština, španělština,...) za 24 000,- Kč.

Na přelomu roku 2016/2017 získala MKP grant od Moravské Zemské knihovny na nákup cizojazyčné literatury díky projektu „Cizojazyčná literatura“ s podporou Ministerstva vnitra České republiky, necelých 80 000,- Kč. Zda se bude grant v budoucnosti opakovat není zatím jisté.

Momentálně finančně knihovnu žádá organizace nepodporuje, v minulosti finančně pomohla například Britská rada (British Council).

---

⁷⁶ Včetně audioknih.

Limity v akvizici cizojazyčné literatury

Jedním z limitů, se kterými se zaměstnanci akvizičního oddělení cizojazyčné literatury setkávají, je absence požadovaného titulu na trhu. Dalším limitem je neznalost nějakého jazyka, například vietnamštiny. Před tím, než se vietnamská komunita zapojila do akvizice s dary, akvizitěři neměli možnost orientovat se na trhu s vietnamskou literaturou, rozlišit tituly mimo trh, zda se nejedná o propagandu, a tituly nebyly prakticky k sehnání.

Nedostatek financí na cizojazyčnou literaturu není z pohledu akvizitérů problém. V případě nižšího rozpočtu se s nákupem čeká na další rozpočet. Uživatelé cizojazyčnou literaturu žádají a vedení MKP je nákupu cizojazyčné literatury nakloněno.

7.2 Akvizice cizojazyčné literatury v Zentral- und Landesbibliothek Berlin (ZLB)

Zentral- und Landesbibliothek Berlin (ZLB) má dvě různá pracoviště, „oddělení budování knihovního fondu“ (v Amerika-Gedenkbibliothek, AGB) a „akviziční oddělení“ (v Berliner Stadtbibliothek, BSTB) a vybírá a získává materiály pouze do svých knihoven. Ostatní veřejné knihovny v Berlíně (Verbund der Öffentlichen Bibliotheken Berlin, VÖBB) mají svoje akviziční oddělení a spolupracují výhradně s EKZ, Centrálou nákupu pro veřejné knihovny.

Cizojazyčnou literaturu vybírají a objednávají lektoři v oddělení budování knihovního fondu v AGB, ve většině případů z schválených plánů dodavatelů, approval plans. Objednávka je doručována do akvizičního oddělení v BSTB, kde probíhá i katalogizace. Poté jsou objednané tituly poslány zpátky do AGB zaměstnancům oddělení budování knihovního fondu, neboli lektorům, kteří přiřazují signatury a zadávají data do knihovního systému.

Jelikož je cizojazyčná literatura umístěna výhradně v AGB, nekupuje se více exemplářů od jednoho titulu, s výjimkou bestsellerů nebo titulů, které mají hodně výpůjček a rezervací.

Identifikace komunity a uživatelské potřeby

ZLB zatím neprovádí žádný průzkum spokojenosti s cizojazyčnou literaturou. Zaměstnanci oddělení budování fondů jsou si ale vědomi toho, že je to potřeba. Mají představu o tom, jakou by měl dotazník podobu a mají v plánu alespoň náhodně oslovovat stávající uživatele knihovny. Uživatelé knihovny mají možnost poslat návrh na nové tituly do knihovny, a to i samozřejmě návrh na nákup cizojazyčné literatury.

ZLB se neřídí žádným doporučením týkající se množství cizojazyčné literatury ve fondu knihovny. Při akvizici cizojazyčné literatury ZLB přímo nepoužívá statistiky sledující demografické údaje, počty imigrantů, národnostní menšiny ani jazykové preference uživatelů, akvizice cizojazyčné literatury vychází z tradice knihovny a zkušeností z minulých let.

Zaměstnanci

V oddělení budování knihovního fondů v AGB pracuje s cizojazyčnou literaturou pět zaměstnanců. Jeden zaměstnanec má na starosti výukové materiály cizích jazyků. Tři zaměstnanci mají na starosti veškerou cizojazyčnou literaturu, jeden z nich turečtinu a kurdštinu, druhý francouzštinu a polštinu a třetí všechny ostatní jazyky. Jedním ze zaměstnanců je také „library assistant“, který zadává data do systému.

Zaměstnanec odpovědný za literaturu v turečtině a kurdštině je tureckého původu, ostatní zaměstnanci, kteří mají na starosti literaturu v cizích jazycích, ovládají minimálně angličtinu. Pomocnou silou je pak tento rok v knihovně „Bufdi“⁷⁷ ze Sýrie, která mimo jiné pomáhá s literaturou v arabštině⁷⁸. Všichni zaměstnanci pracující s cizojazyčnou literaturou, včetně „Bufdi“, mají knihovnické vzdělání.

Jazykové zastoupení

ZLB se zaměřuje na akvizici deseti jazyků, které jsou základem pro cizojazyčného fondu knihovny. Ostatní jazyky, například švédština, jsou dary. Hlavní jazykem, na který se ZLB soustředí, je angličtina, jelikož knihovna byla založena s finanční pomocí USA a na literaturu v angličtině se specializovala.

Jak bylo již zmíněno, ZLB interně rozděluje jazyky na „INT“, jazyky migrantů, a na „LFS“, cizojazyčnou literaturu a cizojazyčnou literaturu – audioknihy. Co se týká „LFS“ cizojazyčné literatury, nejvíce získává literaturu v angličtině, poté ve francouzštině, italštině, španělštině, portugalsštině a polštině. Přesné počty získaných knih za posledních pět let jsou v tabulce č. 5. Z „INT“ jazyků je nejvíce získávána literatura v turečtině, poté v arabštině (od r. 2015), ruštině a kurdštině. Tento rok (2017) pak přibude ještě literatura ve farsí (perština)⁷⁹, kvůli poptávce ze strany uprchlíků. Přesné počty získaných knih za posledních pět let jsou v tabulce č. 6.

---

⁷⁷ „Bufdi“ je osoba pracující v Německu ve službách jako dobrovolník (Bundesfreiwilligendienst, BFD). Dostupné z: <https://www.bundesfreiwilligendienst.de/der-bundesfreiwilligendienst.html>.

⁷⁸ Největším problémem při výběru literatury v arabštině je, že je velký rozdíl mezi spisovnou arabštinou a regionálními hovorovými jazyky (např. egyptskou, syrskou, iráckou, marockou hovorovou arabštinou).

⁷⁹ Jelikož farsí nikdo ze zaměstnanců nerozumí, uvažuje se o spolupráci s uprchlíky.

Nákup „LSF“ beletrie v ZLB za posledních pět let; počet svazků						
Rok \ Jazyk	Angličtina	Francouzština	Italština	Španělština	Portugalština	Polština
2012	59	58	18	4	x	25
2013	124	309	23	20	x	65
2014	313	297	236	162	144	132
2015	313	293	247	218	154	120
2016	287	238	163	133	111	66

Tabulka 5: Nákup „LSF“ beletrie v ZLB za posledních pět let; počet svazků⁸⁰

Nákup „INT“ beletrie v ZLB za posledních pět let; počet svazků					
Rok \ Jazyk	Arabština	Ruština	Turečtina	Kurdština	Farsi
2012	0	x	82	0	0
2013	0	x	63	0	0
2014	0	x	46	0	0
2015	120	220	85	0	0
2016	155	114	70	22	0

Tabulka 6: Nákup „INT“ beletrie v ZLB za posledních pět let; počet svazků⁸¹

Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury

Dříve vybírali všechny knihovní materiály pouze zaměstnanci knihovny, ale od roku 2014 funguje v knihovně také takzvaný „model A“, který zahrnuje spolupráci s EKZ, Centrálou nákupu pro veřejné knihovny⁸². EKZ posílá e-mailem do ZLB seznam s novinkami, ze kterého zaměstnanci tituly vybírají. Podle zaměstnanců je proces výběru rychlejší než dříve. Na druhou stranu přiznávají, že z této omezené nabídky objednávají tituly, které by sami nevybrali. Knihovna v budoucnu plánuje „model B“, v rámci kterého bude spolupracovat se společnostmi, která dokáže nejlépe splnit požadavky knihovny. Knihovna bude hledat ještě užší spolupráci po celé Evropě. Knihovna v tomto případě bude vytvářet detailní profil toho, co je do knihovního fondu potřeba. Zaměstnanci, kteří mají budování knihovního fondu na starosti tak budou mít jinou náplň práce. Jsou přesvědčeni, že právě oni znají potřeby uživatelů nejlépe a změny nevitají.

⁸⁰ Počet svazků za rok 2012 a 2013 v portugalštině se nepodařilo z knihovního systému získat.

⁸¹ Počet svazků za rok 2012, 2013 a 2014 v ruštině se nepodařilo z knihovního systému získat. Tam, kde jsou nuly, se jazyky ještě nezískávaly.

⁸² EKZ je německá společnost, která dodává materiály do německých knihoven. Dostupné z: <http://www.ekz.de/ekz-bibliothekseinrichtung-ausstattung-service-und-medien/>.

Získávání cizojazyčné literatury

Knihovna ZLB získává cizojazyčné materiály nákupem a dary, případně dostává povinný výtisk publikovaný v Berlíně, a to především ve vietnamštině.

Při nákupu knihovna spolupracuje jak se místními dodavateli, tak s jedním zahraničním. Knihovna získává materiály především z approval plans, tedy z plánů dodavatelů, a pro každý jazyk, případně skupinu jazyků, je má jednoho dodavatele:

- *Dussmann*⁸³, do r. 2018 (největší knihkupectví v Berlíně) – angličtina
- *Galeries Lafayette*⁸⁴ (Berlín) – francouzština
- *Casalini libri*⁸⁵ (firma z Milána) – italština, španělština, portugalština
- *Buchbund*⁸⁶ (Berlín) – polština

- *Regenbogen*⁸⁷ (Berlín) – turečtina
- *Papyri*⁸⁸ (Berlín) – arabština
- *Kurier der Zarin*, do r. 2016, *Hugendubel*⁸⁹ (Berlín), od r. 2017 – ruština
- *Hedayat* (Berlín) – farsi (+ spolupráce s Dánskou knihovnou)
- *Han-Verlag* (Berlín) – kurdština

Výhodou approval plans podle zaměstnanců je, že šetří čas. Další výhodou je, že díky profilům dodavatelé vědí, o co má ZLB zájem, a to především o současnou beletrii, méně poezie, drama, a klasické literatury. Znají také preference knihovny, jako je pevná vazba knih, žádné překlady, pouze originály, žádné interpretace a životopisy. Všechna tato kritéria vychází ze zkušenosti samotné knihovny, která na začátku každé spolupráce s dodavatelem vytváří podrobný profil, včetně ročního rozpočtu. Zaměstnanci dostávají approval plans od jednotlivých dodavatelů vždy každý měsíc. Jednotlivé návrhy approval plans, tedy vybrané tituly od dodavatelů, pak zaměstnanci odsouhlasí, případně udělají drobné změny. Jediným dodavatelem, který neposílá approval plans je zahraniční dodavatel

---

⁸³ Dostupné z: <https://www.kulturkaufhaus.de>.

⁸⁴ Dostupné z: <http://www.galeriesslafayette.de/category/librairie-francaise/>.

⁸⁵ Dostupné z: <http://www.casalini.it>.

⁸⁶ Dostupné z: <http://buchbund.de>.

⁸⁷ Dostupné z: <http://www.regenbogen-buch.net/de/>.

⁸⁸ Dostupné z: <http://arabische-buchhandlung.papyriberlin.de/en/product-category/categories/arabic-literature/>.

⁸⁹ Dostupné z: <http://www.hugendubel.de/de>.

v Miláně, Casalini libri. Tituly od tohoto dodavatele vybírá jeden ze zaměstnanců přímo z jeho nabídky, kterou knihovna dostává.

Tento rok ZLB poprvé nakupuje literaturu ve farsí od Státní Dánské a Univerzitní knihovny, Det Kongelige Bibliotek, v Kodani. Státní Dánská a Univerzitní knihovny má centralizovanou akvizici cizojazyčné literatury, ke které se může připojit jakákoli knihovna. Co se týká výběru cizojazyčné literatury, ZLB dánské knihovně věří, protože její zaměstnanci navštěvují mezinárodní knižní veletrhy a mají přehled o zahraničním knižním trhu a ví, co nakupovat. Od knihovny ZLB dostává nabídku e-mailem, kde je seznam nabízených jazyků, deadline pro objednávky a cena, která je fixní, a to 16 Euro za jednotku plus cena za doručení. Jedinou možnou nevýhodou je zdlouhavý proces od objednání po doručení do ZLB.

Dary dostává knihovna především od veřejnosti, cizojazyčnou literaturu především od zahraničních studentů. Z celkové akvizice cizojazyčných materiálů jsou asi pouze 2 – 3 % dary. Pro dary má knihovna nepsané podmínky, knihy by neměly být starší než pět let a měly by být v dobrém stavu. Knihovna je limitována místem, spousta knih se tedy do knihovny nepřijme, nebo jsou umístěny ve skladu. Nepotřebné dary prodává na každoročním trhu.

Rozpočet na akvizici cizojazyčné literatury

Pro nákup cizojazyčné literatury v ZLB je speciální rozpočet. Každý rok na začátku roku dostávají zaměstnanci, kteří objednávají cizojazyčnou literaturu, rozpočet a mohou ovlivnit rozdělení financí mezi jednotlivé jazyky. Při rozdělování financí na nákup jednotlivých jazyků se rozhodují podle výpůjček a rezervací, tedy popularity jednotlivých jazyků.

Rozpočet na nákup cizojazyčné literatury je dále rozdělen na jazyky „LFS“, literatura v cizích jazycích, a jazyky imigrantů „INT“, interkulturní. Všichni zaměstnanci, kteří mají literaturu v cizích jazycích na starosti se zapojují do rozhodování, kolik se za který jazyk utratí.

V lednu roku 2017 bylo na nákup literatury v „LFS“ jazycích vyhrazeno 25 750 Euro, z toho na **angličtinu** 6 500 Euro, na **francouzštinu** 4 000 Euro, na **španělštinu** 4000 Euro, na **italštinu** 3 500 Euro, na **portugalštinu** 2 500 Euro, a na **polštinu** 1000 Euro⁹⁰. Na nákup v „INT“ jazycích bylo vyhrazeno 10 120 Euro, z toho 3 000 Euro na literaturu v **turečtině**, 2 400 Euro na literaturu v **arabštině**, 2000 Euro na literaturu v **ruštině**, 2000 na literaturu ve **farsi** (perština) a 720 Euro na literaturu v **kurdštině**.

ZLB nedostává žádnou finanční podporu na nákup cizojazyčné literatury. V minulosti obdržela jednorázovou finanční podporu 1 000 Euro od italského velvyslanectví na nákup knih v italštině.

Nákup cizojazyčných knih se určuje podle zájmu uživatelů, sledují se výpůjčky a rezervace. Pokud se některý jazyk půjčuje méně, méně se dotuje.

Limity v akvizici cizojazyčné literatury

Jedním z možných limitů je neznalost čínštiny a vietnamštiny při akvizici a následné katalogizaci, s vietnamštinou pomáhá dobrovolně osoba mimo knihovnu. Dalším limitem je clo při nákupu knih z ciziny.

Zaměstnanci oddělení si uvědomují, že bohužel nelze uspokojit všechny komunity. Knihovna momentálně uvažuje o rozšíření fondu o knihy v nizozemštině, vzhledem k velikosti nizozemské komunity v Berlíně.

Jedním z limitů je také nákup pouze konzervativní literatury, zaměstnanci spolu musí konzultovat tituly, aby byly politicky neutrální, zejména tedy literatura v arabštině.

Posledním uvedeným limitem je nedostatek místa v knihovně.

---

⁹⁰ Zbytek, 3 250 Euro, bylo vyhrazeno na audioknihy.

7.3 Komparace a shrnutí

Akviziční strategie cizojazyčných materiálů obou knihoven, jak Zentral-und Landesbibliothek (ZLB), tak Městské knihovny v Praze (MKP), prochází jistými změnami. ZLB od roku 2014 spolupracuje s organizací EKZ a v budoucnu chystá ještě větší spolupráci s organizací, kterou bude v během roku 2018 vybírat v celé Evropě. MKP začala tento rok, 2017, získávat cizojazyčnou literaturu od Moravské zemské knihovny v Brně. Tyto formy spolupráce jsou důležitým trendem v akvizici cizojazyčných materiálů. Za získávání cizojazyčných materiálů nejsou odpovědné jen interní zdroje knihovny, ale knihovny stále více spolupracují s dalšími knihovnami a organizacemi k dosažení větších a kvalitnějších cizojazyčných sbírek.

Jak bylo zmíněno, co se týká akvizice cizojazyčné literatury, některé knihovny mají dvě různá oddělení, oddělení akvizice a oddělení budování knihovnických fondů. Dvě různá oddělení má právě ZLB, MKP má akviziční oddělení, které zároveň buduje cizojazyčný fond. Na budování cizojazyčného fondu v ZLB mají zásluhu takzvaní lektori a v MKP akvizitěři specialisté.

7.3.1 Identifikace komunity

Identifikace komunity		
Indikátor \ Knihovna	MKP	ZLB
Sledování demografických dat	ne	ne
Směrnice	ne	ne
Zjišťování potřeb komunity	ne	ne

Tabulka 7: Komparace; Identifikace komunity

Veřejné knihovny v Berlíně využívá 22 % uživatelů s migračním pozadím, v Praze žije 14 % cizinců a tedy potenciálních uživatelů knihoven. Je tedy beze sporu, že cizojazyčné materiály jsou v knihovnách nezbytné.

Pro efektivní budování fondu ve všech knihovnách bez rozdílu jsou nezbytná demografická data [EVANS a SAPONARO, 2005, s. 32]. ZLB ani MKP cíleně nesledují při akvizici cizojazyčné literatury žádné statistiky, nicméně vzhledem k tomu, že cizojazyčný

fond víceméně odpovídá demografickému rozložení v Berlíně⁹¹ je možné, že statistiky byly v ZLB v minulosti používány [ZIMMERMANN, 2017]. V cizojazyčném fondu MKP je nedostatek materiálů v ukrajinštině a vietnamštině⁹², MKP si toho je vědoma a o ukrajinské a vietnamské komunitě v Praze ví.

Ani jedna z knihoven se neřídí směrnicí doporučující množství cizojazyčných materiálů ve fondu knihovny, ani například směrnicí „Multicultural Communities: Guidelines for Library Services“ od IFLA, která říká, že cizojazyčná literatura by měla být poskytována pro každou jazykovou skupinu ve stejném množství na uživatele, jako literatura pro širokou veřejnost. Cílem malých knihoven by pak měla být alespoň 1,5 až 2,5 knih na uživatele multikulturní skupiny [Multicultural Communities, 2009].

Knihovny samy cíleně nezjišťují potřeby komunity, obě knihovny jsou ale jednotlivými komunitami vyhledávány a kontaktovány. MKP v nedávné době kontaktovala ukrajinská a vietnamská komunita a poskytla dary ve formě tištěných knih. ZLB se po velké poptávce po farsí rozhodla tento rok nakoupit tituly právě v tomto jazyce. V roce 2015 pak reagovala na poptávku po arabštině, vybudovala fond v arabštině a nyní je literatura v arabštině třetí největší sbírkou ve skupině jazyků imigrantů („INT“).

7.3.2 Uživatelské potřeby

Uživatelské potřeby		
Indikátor \ Knihovna	MKP	ZLB
Zjišťování jazykových preferencí / národnost uživatelů	ne	ne
Návrh na nákup cizojazyčné literatury	ano	ano
Průzkum spokojenosti s cizojazyčnou literaturou	ne	ne

Tabulka 8: Komparace; Uživatelské potřeby

⁹¹ „INT“ jazyky v ZLB: turečtina, ruština, arabština a kurdština, „LFS“ jazyky: angličtina, francouzština, španělština, italština, portugalština a polština. Lidé s migračním pozadím v Berlíně: Turkové (5,5 %), Rusové (3 %), Poláci (3 %), Arabové (3 %).

⁹² Největší jazykové skupiny v MKP: angličtina, němčina, slovenština, francouzština, ruština, polština, maďarština. V Praze je nejvíce: Ukrajinců (4 %), Slováků (2 %), Rusů (2 %), Vietnamců (1 %), Němců (méně než 1 %) a Poláků (méně než 1 %).

Ani jedna z knihoven nezjišťuje jazykové preference ani národnost svých uživatelů, a to ani v přihlášce do knihovny, jako například Openbare Bibliotheek Amsterdam⁹³, tak ani průzkumy mezi uživateli.

Návrhy na doplnění knihovního fondu mohou posílat uživatelé do obou knihoven, nejedná se však přímo o návrh cizojazyčné literatury, což nabízí například Národní knihovna České republiky⁹⁴, ale návrh na nákup čehokoli. Samotný formulář na návrh, ať už v tištěné či elektronické podobě má MKP pouze v češtině⁹⁵ a ZLB pouze v němčině⁹⁶.

Průzkumy zjišťující spokojenost uživatelů s nabídkou cizojazyčné literatury neprovádí ani jedna z knihoven. ZLB si je vědoma, že je takový průzkum potřeba a uvažuje o jeho provedení. „*Mělo by se jednat o náhodné dotazování uživatelů v knihovně na maximálně tři otázky*“ [ZIMMERMANN, 2017].

7.3.3 Zaměstnanci

Zaměstnanci		
Indikátor \ Knihovna	MKP	ZLB
S migračním pozadím / rodilý mluvčí	ne	ano
Ovládají alespoň angličtinu	ano	ano
Spolupracují s rodilým mluvčím	ne	ano

Tabulka 9: Komparace; Zaměstnanci

V MKP není do akvizice cizojazyčných materiálů zapojena osoba s migračním pozadím, v ZLB je osoba s migračním pozadím jedním ze zaměstnanců a má na starosti akvizici literatury v turečtině. Výhodou je znalost turečtiny, další výhody zaměstnanců s migračním pozadím, popřípadě rodilých mluvčích, vyzdvihuje švédský výzkum. Tito zaměstnanci mají přehled o autorech země svého původu, orientují se na knižním trhu své země, znají potřeby cílové skupiny mají často možnost se spojit

⁹³ Dostupné z: <https://www.oba.nl/oba/english/how-do-i-join.html>.

⁹⁴ Dostupné z: <https://www.nkp.cz/sluzby/jak-najit/navrh-na-zahranicni-akvizici-formular>.

⁹⁵ Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/kontakty/?knihovna=>.

⁹⁶ Dostupné z: <https://www.zlb.de/service/weitere-services/kaufwunsch.html>.

s komunitou [ATLESTAM et al., 2011]. Zaměstnávat pracovníky, kteří odrážejí různorodou komunitu je jedním z principů multikulturní knihovny [IFLA/UNSECO, 2012].

V obou knihovnách ovládají zaměstnanci odpovědní za výběr cizojazyčných materiálů cizími jazyky, alespoň angličtinu, která je potřeba jak pro objednávání titulů ze zahraničí, tak pro orientaci na zahraničním knižním trhu.

Při akvizici cizojazyčných materiálů MKP přímo nespolupracuje s rodilým mluvčím. Oproti tomu v ZLB tento rok pomáhá dobrovolnice ze Sýrie. Dobrovolnice má na starosti interkulturní programy knihovny, nicméně je zapojena do akvizice cizojazyčných materiálů a pomáhá s výběrem literatury v arabštině. Výzkum v kanadských veřejných knihovnách potvrzuje, že jednou z oblastí, jak zlepšit cizojazyčné sbírky v knihovnách, je i spolupráce personálu cizojazyčnými mluvčími [DILEVKO a DALI, 2002].

7.3.4 Jazykové zastoupení

Jazykové zastoupení		
Indikátor \ Knihovna	MKP	ZLB
Cizojazyčné sbírky (beletrie) odpovídají rozmanité komunitě	ne	ano

Tabulka 10: Komparace; Jazykové zastoupení

Důvod, proč cizojazyčný fond ZLB lépe odrážejí rozmanitou komunitu, může být v tom, že rychleji reaguje na její požadavky. Příkladem je například zmíněný nákup literatury ve farsí na základě poptávky a okamžitého hledání nejlepšího zdroje nákupu. MKP se získáváním cizojazyčné literatury čeká, jaký bude například zájem o zmíněné darované knihy v ukrajinštině a vietnamštině, tedy zda se vůbec budou půjčovat.

Knihovny by neměly mít snahu získávat literaturu ve všech možných jazycích, ale v jazycích, které uživatelé a komunita knihovny potřebují [ATLESTAM et al., 2011]. Je tedy vhodné, zvláště u darů, zvažovat potřebu daného jazyka v knihovně, aby nezabíral místo potřebnějším jazykům. Snahu o velké množství všech možných jazyků má, jak zjištěno při výzkumu, MKP.

7.3.5 Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury

Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury		
Indikátor \ Knihovna	MKP	ZLB
Větší množství zdrojů	ano	ano
Hlavní roli hraje poptávka	ano	ano

Tabulka 11: Komparace; Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury

Z výzkumu v kanadských knihovnách vyšlo najevo, že knihovny mají spoustu možností, jak vybírat cizojazyčné materiály, ale nevyužívají je [DILEVKO a DALI, 2002]. Zástupci obou sledovaných knihoven uvedli velké množství zdrojů, ze kterých se dozvídají o cizojazyčné literatuře a konkrétních titulech, a ze kterých vybírají. Zaměstnanci v MKP se o cizojazyčné literatuře dozvídají z katalogu dodavatelů, jejich webových stránek, webových stránek s hodnocením jednotlivých titulů⁹⁷, na mezinárodním knižním veletrhu, od zaměstnanců knihovny a výjimečně pak z webových stránek knihkupectví a specializovaných knihkupectví. Zejména návštěvy knižních veletrhů jsou pro akvizitery velkou inspirací, na veletrzích je možné osobně vidět velké množství publikací [TOMLJANOVICH, 2001].

ZLB získává cizojazyčnou literaturu oproti MKP především ze schválených plánů dodavatelů, approval plans, a z EKZ, ze kterých se zaměstnanci o titulech dozvídají. I přes to se ale o titulech dozvídají i z katalogu dodavatelů, jejich webových stránek a z webových stránek specializovaných knihkupectví. O titulech se dozvídají také z knižních recenzí a literárních cen, z nových přírůstků v jiných knihovnách, od zaměstnanců a uživatelů knihovny, na knižních veletrzích, ale i z rádia nebo televize.

V obou knihovnách hraje při výběru cizojazyčné literatury, konkrétně při výběru konkrétních jazyků do knihovního fondu, velkou roli poptávka. Knihovny sledují zájem o jazyky, které ve fondu mají, a to prostřednictvím výpůjček a rezervací dokumentů. Poptávka by však neměla být jediným rozhodujícím faktorem, protože nízká poptávka může být následkem neadekvátních sbírek nebo jejich publicity v minulosti [Guidelines, 2007]. Knihovny by se měly vždy snažit o cestu mezi teorií poptávky a teorií hodnoty, tedy vybírat i to, co je podle zaměstnanců potřeba [GARDNER, 1981, s. 180].

⁹⁷ Například Goodreads. Dostupné z: <https://www.goodreads.com>.

7.3.6 Získávání cizojazyčné literatury

Získávání cizojazyčné literatury		
Indikátor \ Knihovna	MKP	ZLB
Větší množství darů	ano	ne
Spolupráce se zahraničním dodavatelem při nákupu	ne	ano
Spolupráce s velvyslanectvím	ano	ano
Spolupráce s jinou knihovnou	ano	ano
Nákupy přes „approval plans“	ne	ano
Outsourcing	ne	ano

Tabulka 12: Komparace; Získávání cizojazyčné literatury

Obě knihovny cizojazyčnou literaturu nakupují a dostávají darem. Povinný výtisk v podobě cizojazyčné literatury je v Praze výjimečný, v Berlíně víceméně také.

V případě MKP se jedná každoročně o poměrně velké procento darů (asi 36 %) ⁹⁸ a potvrzuje tak český průzkum, ze kterého vyšlo, že „cizojazyčnou literaturu dostávají knihovny hojně formou darů“ [PRUCKOVÁ, 2013]. Stejný výsledek přinesl výzkum Karen Dali a Juris Dilevko [2005], který se zaměřoval na získávání knih ve slovanských jazycích a jazycích zemí východní Evropy v knihovnách v severní Americe. Získávání cizojazyčné literatury prostřednictvím darů je také časté v německých veřejných knihovnách [KUHS, 2011]. V případě ZLB jsou dary pouze 2 – 3 % z celkové akvizice cizojazyčné literatury a ZLB tak nepotvrzuje tyto výzkumy.

⁹⁸ Jedná se o průměr za poslední tři roky.

Oproti MKP, ZLB spolupracuje se zahraničním dodavatelem, Casalini libri⁹⁹. MKP spolupracuje pouze s českými dodavateli. Obě knihovny mají zkušenost s některým z velvyslanectví, ať už co se týká finanční podpory ze strany velvyslanectví, nebo darů.

Obě knihovny nějakým způsobem spolupracují s jinou knihovnou. ZLB tento rok poprvé objednala literaturu ve farsí z centrální akvizice cizojazyčné literatury Státní Dánské a Univerzitní knihovny, MKP tento rok poprvé objednala cizojazyčnou literaturu z nabídkového seznamu Moravské Zemské knihovny.

ZLB využívá nákupů přes approval plans, výhodou je podle zaměstnanců to, že plány šetří čas, dodavatelé vědí, o co má ZLB zájem a znají preference knihovny. Nevýhodou plánů je, že vedou k omezenému homogennímu fondu a měly by tak být doplněny dalšími způsoby výběru a získávání, například objednávání knih prostřednictvím individuálních vydavatelů, národní bibliografie či účast na knižních veletrzích [DALI a DILEVKO, 2005].

ZLB využívá částečně outsourcing od firmy EKZ. Výhodou outsourcingu je, že šetří finance a čas, publikace přijdou obalené a polepené, připravené na zařazení do fondu [ZIMMERMANN, 2017]. Nicméně práce, kterou měli na starosti v minulosti výhradně zaměstnanci knihovny se z knihovny vytrácí. Jedná se o kontroverzní téma [ALPERT, 2006].

7.3.7 Rozpočet na cizojazyčnou literaturu

Rozpočet na cizojazyčnou literaturu		
Indikátor \ Knihovna	MKP	ZLB
Speciální rozpočet	ne	ano
Stabilní zdroj financování	možná	ne

Tabulka 13: Komparace; Rozpočet na cizojazyčnou literaturu

MKP nemá speciální rozpočet na nákup cizojazyčné literatury, ZLB ano. Výhodou rozpočtu vyměřeného pouze na nákup cizojazyčné literatury v případě ZLB je, že zaměstnanci knihovny vědí, za kolik mohou cizojazyčnou literaturu nakoupit a můžou

⁹⁹ Casalini Libri je firma, která vytváří knihovnám mimo jiné approval plans na základě jejich požadavků. Spolupracuje s více než 3000 knihovnami a institucemi a více než 5 000 nakladateli. Dostupné z: <https://libraries.casalini.it/?LINGUA=ING>

finance rozdělit na nákup literatury v jednotlivých jazycích. „*Speciální rozpočet poskytuje jistotu a velkou úlevu v plánování nákupu cizojazyčné literatury. Nesdílíte rozpočet s ostatními kolegy v knihovně, nemusíte spěchat s nákupem cizojazyčné literatury, neplatí, jak se říká, že kdo dřív přijde, ten dřív mele*“ [ZIMMERMANN, 2017].

ZLB nemá žádný stabilní zdroj financování na nákup cizojazyčné literatury, čerpá pouze z vlastního rozpočtu. MKP, centrum pro cizojazyčnou literaturu, tento rok poprvé obdržela grant od Moravské Zemské knihovny na nákup cizojazyčné literatury. Vizí projektu „Cizojazyčná literatura“ je, aby od roku 2018 centra dostávala stálý přísun financí [KAŠPÁRKOVÁ a RODROVÁ, 2016].

7.3.8 Limity v akvizici cizojazyčné literatury

Limity v akvizici cizojazyčné literatury		
Indikátor \ Knihovna	MKP	ZLB
Nezájem knihovny	ne	ne
Finance	ne	ne

Tabulka 14: Komparace; Limity v akvizici cizojazyčné literatury

Pro obě knihovny je společné, že ani jedna z knihoven neuvedla podle autorky práce závažné omezení, které by bránilo rozvíjet cizojazyčné sbírky. Za limitující autorka této práce považuje nezájem vedení knihovny rozvíjet cizojazyčné sbírky nebo nedostatek financí. Městská knihovna v Praze nepotvrdila výsledky českého průzkumu, ze kterého vyšlo, že hlavními důvody, proč české knihovny cizojazyčnou literaturu nenakupují nebo nakupují málo, jsou nedostatek financí (48 % knihoven), nezájem uživatelů¹⁰⁰ (35 %) a vysoká cena knih (14 %) [PRUCKOVÁ, 2013].

Je tedy na každé knihovně, jak se rozhodne nejlépe uspokojit svojí komunitu. Je důležité mít na paměti, že není možné uspokojit celou komunitu knihovny, ale knihovna by se měla snažit uspokojit potřeby komunity co nejvíce.

¹⁰⁰ Nezájem uživatelů nepovažuje autorka práce za dostačující důvod, jelikož knihovna by se měla snažit uspokojovat potřeby celé komunity, ne jen svých uživatelů.

8 Závěr

Veřejné knihovny čelí čím dál větší výzvě rozvíjet cizojazyčné sbírky. V komunitě každé knihovny se najdou lidé, kteří mají zájem o cizojazyčnou literaturu, proto by poskytování cizojazyčné literatury mělo být nedílnou součástí služeb každé knihovny. Většina knihoven se s touto problematikou musí sama seznamovat, existují proto metodické dokumenty, kterými se mohou při budování cizojazyčného fondu řídit.

Německo je imigrační zemí, do České republiky se stěhuje čím dál více cizinců a národnostní menšiny se rozrůstají. Stejně jako knihovny v České republice, ani knihovny v Německu nemají povinnost poskytovat cizojazyčné materiály. Každá knihovna si vytváří svou akviziční politiku. Městská knihovna v Praze zatím akviziční politiku zpracovanou nemá, nicméně pravděpodobně v ní nebude mít ošetřenou akvizici cizojazyčné literatury, stejně jako to nemá ošetřeno ve své akviziční politice Zentral- und Landesbibliothek Berlin. Jako podpora knihoven pro interkulturní knihovnictví v Německu existuje webová stránka www.interkulturellebibliothek.de, v České republice zatím podpora knihoven v této formě není.

Cílem této práce bylo zjistit, zda mají veřejné knihovny Zentral- und Landesbibliothek Berlin a Městská knihovna v Praze speciální proces výběru a získávání cizojazyčné literatury. Ano, obě sledované knihovny mají speciální proces výběru a získávání cizojazyčné literatury a liší se od procesu akvizice domácí literatury. Akviziční strategie cizojazyčné literatury obou knihoven jsou představeny v komparaci.

Proces akvizice cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách se liší především v tom, že knihovny by při akvizici cizojazyčné literatury měly znát jazykové preference svých uživatelů, sledovat demografická data pro přehled o celé komunitě a získávat tak literaturu v adekvátních jazycích. Knihovna by měla zaměstnávat nebo alespoň spolupracovat s rodilými mluvčími nebo s lidmi s migračním pozadím při budování stěžejních cizojazyčných sbírek. Knihovny by měly spolupracovat s dalšími organizacemi, například s těmi, které přijdou do styku s imigranty, nebo s velvyslanectvím. Rozpočet na nákup cizojazyčné literatury by měl být oddělený od rozpočtu na nákup domácí literatury.

Kvalitativní studie si kladla za cíl odpovědět na otázky, zda sledované knihovny při akvizici cizojazyčné literatury berou ohled na rozmanitou komunitu a své uživatele, zda

zaměstnanci ovládají cizí jazyky, popřípadě zda při akvizici spolupracují s rodilými mluvčími nebo jinými organizacemi, jak cizojazyčnou literaturu vybírají a získávají, jak mají rozdělený rozpočet a jaké jsou případně limity v akvizici cizojazyčných materiálů v daných knihovnách.

Zentral- und Landesbibliothek Berlin spíše vychází vstříc požadavkům své komunity, například před dvěma lety začala s akvizicí literatury v arabštině a tento rok s farsí. Městská knihovna v Praze ví o potřebě zejména literatury v ukrajinštině a vietnamštině, kterou řeší prozatím dary od ukrajinské a vietnamské komunity. Zentral- und Landesbibliothek Berlin oproti Městské knihovně v Praze zaměstnává člověka s migračním pozadím na budování fondu turecké literatury, má k dispozici dobrovolnici ze Sýrie a spolupracuje se zahraničním dodavatelem. V obou knihovnách mluví zaměstnanci odpovědní za akvizici cizojazyčné literatury alespoň anglicky.

Obě knihovny využívají velké množství zdrojů, ze kterých se o cizojazyčné literatuře dozívají, což je velké pozitivum. Zaměstnanci tak mají představu o zahraničním knižním trhu. V obou knihovnách hraje hlavní roli poptávka po cizojazyčné literatuře, a proto ji lze považovat za hlavní kritérium výběru cizojazyčné literatury do fondu těchto knihoven.

Proces budování cizojazyčného fondu v Zentral- und Landesbibliothek Berlin potvrzuje trend, že knihovny čím dál více přenechávají tuto problematiku jiným organizacím, například EKZ, případně využívají již hotové plány dodavatelů, takzvané approval plans. Výhodou je úspora času a financí, zaměstnanci knihoven však změny v tomto směru samozřejmě nevítají. MKP tento trend nepotvrzuje. Větší procento darované cizojazyčné literatury ale v Městské knihovně v Praze potvrdilo, že knihovny získávají cizojazyčnou literaturu hojně formou darů, to se zase nedá říci o ZLB. Obě sledované knihovny spolupracují s velvyslanectvím, od kterých dostávají dary, a s jinou knihovnou, od které získávají cizojazyčnou literaturu. Zentral- und Landesbibliothek Berlin má oproti Městské knihovně v Praze speciální rozpočet na nákup cizojazyčné literatury, což při plánování nákupu zaměstnanci velmi oceňují.

Akvizice cizojazyčných materiálů v obou knihovnách prochází jistými změnami a v budoucnu se budou jistě dynamicky proměňovat. Ani jedna z knihoven neuvedla zásadní limity v akvizici cizojazyčné literatury, lze tedy doufat, že změny v akvizičních strategiích budou pozitivní, a že nic nebude bránit v budování adekvátních cizojazyčných sbírek.

Jako další krok ve zkoumání cizojazyčné literatury ve veřejných knihovnách se nabízí průzkum široké veřejnosti. Knihovny samy sledují efektivnost cizojazyčných fondů tím, že sledují výpůjčky existujících sbírek. Je však potřeba sledovat skutečný zájem o cizojazyčnou literaturu a nespoléhat se na poptávku, a to nejlépe proniknutím do komunit a zjišťování zájmu. Čtení je kulturní záležitost, některé národy mají větší zájem o své autory, ať už o současné, nebo o takzvané „klasiky“, a čtou více, některé národy čtou a zajímají se méně. Všeobecně také platí, že pokud imigrant nenavštěvoval zemi ve své rodné zemi, s velkou pravděpodobností ji nebude navštěvovat ani v zemi, kde se usídlil.

Autorka této práce během samotného výzkumu i předvýzkumu narazila na zajímavou problematiku cizojazyčných knih pro děti ve veřejných knihovnách, beletrii ve formě elektronických knih a jejich akvizici, nebo na tematiku cizojazyčných knih ve veřejných knihovnách. Všechna tato témata se jeví jako vhodná a zajímavá k dalšímu zkoumání.

9 Použité prameny

1. ALPERT, Phyllis Sue. Effect of multiculturalism and automation on public library collection development and technical services. In: *Public Library Quarterly* [online]. 2006, **25**(1-2), 91 - 104 [cit. 2017-05-03]. DOI: 10.1300/J118v25n01_07. ISSN 01616846.
2. ATLESTAM, Ingrid, Ann-Christine BRUNNSTRÖM a Randi MYHRE. Collection development for immigrants - what to purchase, and why? Findings in Gothenburg, Sweden. In: *IFLA Journal* [online]. 2011, **37**(1), 69-79 [cit. 2017-05-02]. DOI: 10.1177/0340035210397308. ISSN 03400352.
3. BERGER, Ågot. Recent trends in library services for ethnic minorities – the Danish experience. In: *Library Management* [online]. 2002, **23**(1/2), 79-87 [cit. 2017-07-08]. DOI: 10.1108/01435120210413878. ISSN 01435124.
4. Bibliotheken und Archive. In: *Berlin.de* [online]. [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: <http://www.berlin.de/sen/kultur/foerderung/kultureinrichtungen/bibliotheken-und-archive/artikel.32429.php>.
5. *Bulletin SKIP: Německé knihovnictví* [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2014, **23**(zvláštní číslo) [cit. 2017-07-06]. ISSN 1213–5828. Dostupné z: http://www.skipcr.cz/dokumenty/zc_14.pdf.
6. CELBOVÁ, Iva. Akviziční politika. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003-c [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001171&local_base=KTD.
7. CELBOVÁ, Iva. Budování knihovního fondu. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003-a [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001171&local_base=KTD.
8. CELBOVÁ, Iva. Doplnění knihovního fondu. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003-b [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001169&local_base=KTD.
9. Cizinci podle státního občanství k 31. 12. - územní srovnání. In: *Český statistický úřad* [online]. 2016 [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CIZ01&z=T&f=TABULKA&katalog=31032&evo=v57516 !_ VUZEMI 97-100-nezj_1&c=v23~2__RP2016MP12DP31.
10. ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.. In: *Sbírka zákonů*. 02.08.2001.
11. DALI, Karen a Juris DILEVKO. Beyond Approval Plans: Methods of Selection and Acquisition of Books in Slavic and East European Languages in North American Libraries. In: *Library Collections, Acquisitions, & Technical Services*, 0, 2005, vol.

- 29, no. 3. pp. 238-269 *Library & Information Science Abstracts (LISA)* [cit. 2017-05-03]. ISSN 1464-9055, 1464-9055. DOI <http://dx.doi.org/10.1016/j.lcats.2005.08.002>.
12. Data - počet cizinců. In: *Český statistický úřad* [online]. 2016 [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr.
13. Demographics of Berlin. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Berlin.
14. DILEVKO, Juris a Karen DALI. The challenge of building multilingual collections in Canadian public libraries. In: *LIBRARY RESOURCES* [online]. 2002, **46**(4), 116-137 [cit. 2017-05-03]. ISSN 00242527.
15. EVANS, G. Edward a Margaret Zarnosky SAPONARO. *Developing library and information center collections*. 5th ed. Westport, Conn.: Libraries Unlimited, 2005. Library and information science text series. 446 s. ISBN 1-59158-218-0.
16. FIALA, Michael; rozhovor a osobní korespondence, 2017.
17. FUKAROVÁ, Eva. Slavnostní otevření Španělské knihovny v Moravské zemské knihovně. In: *Duha* [online]. 2016, roč. 30, č. 3 [cit. 2017-06-07]. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/slavnostni-otevreni-spanelske-knihovny-v-moravske-zemske-knihovne>. ISSN 1804-4255.
18. GAMACHE, Pierre, Libby MARTIN a Maryna NOWOSIELSKI. *Multilingual/Multicultural Collections and Services: A Draft Proposal* [online]. Canada: Library and Archives Canada, 2001 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.lac-bac.gc.ca/obj/005007/f2/005007-220.1-e.pdf>.
19. GARDNER, Richard K. *Library collections: their origin, selection, and development*. New York: McGraw-Hill, [c1981]. xiii. 354 p. McGraw-Hill series in library education. ISBN 0-07-022850-7.
20. Guidelines for the Development and Promotion of Multilingual Collections and Services. *Reference & User Services Association (RUSA)* [online]. RUSA Board of Directors, 2007 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.ala.org/rusa/resources/guidelines/guidemultilingual>.
21. HENCZEL, Sue. Selecting and Acquiring Library Materials in Languages Other than English: Establishing Non-English Collections for Public, School and Academic Libraries. In: *Collection Building*, 2003, vol. 22, no. 3. pp. 141 ProQuest Central. ISSN 01604953.
22. IFLA/UNESCO Multicultural Library Manifesto: The Multicultural Library – a gateway to a cultural diverse society in dialogue. *International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)* [online]. 2012 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: https://www.ifla.org/files/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications/multicultural_library_manifesto-en.pdf.

23. *Jsme v Praze pro každého, kdo chce porozumět světu a sám sobě. Strategické směřování Městské knihovny v Praze na období 2015–2020.*
24. KAŠPÁRKOVÁ, Šárka a Iva RODROVÁ. Doplnění cizojazyčné literatury v knihovnách ČR. In: *Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás*. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, 2016, **26 (2016)**(Číslo 3). Dostupné z: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20160313>.
25. KAŠPÁRKOVÁ, Šárka; osobní korespondence, 2017.
26. KNOLLOVÁ, Světlana. *Nové trendy a problémy v nákupu zahraničních neperiodických publikací* [online]. Havlíčkův Brod - Akviziční seminář, 2011, 20 s. [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/2011/Knollova.pdf>.
27. *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://ukr.knihovna.cz/koncepce-rozvoje-knihoven-cr-na-leta-2017-2020/>.
28. KOONTZ, Christie, Barbara GUBBIN, Anna MALÁ a Miroslav RESSLER. *Směrnice IFLA: Služby veřejných knihoven* [online]. 2. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2012 [cit. 2017-05-03]. ISBN 978-80-7050-620-2. Dostupné z: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/series/147-cs.pdf>.
29. KUHS, Sophia. *Fremdsprachige Bestände in Öffentlichen Bibliotheken*. Stuttgart, 2011. 81 s. Bakalářská práce. Hochschule der Medien.
30. *Libraries for All* [online]. 2009 [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: <http://librariesforall.eu>.
31. Library Services for Immigrants, An Abridged Version. In: *Public Library Quarterly* [online]. U.S. Citizenship and Immigration Services and Institute for Museum Services, 2009, **28(2)**, 120-126 [cit. 2017-05-02]. ISSN 01616846.
32. MATUŠÍK, Zdeněk. Neperiodická publikace. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001005&local_base=KTD.
33. *Multicultural Communities: Guidelines for Library Services*. 3rd ed. The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), 2009. Dostupné z: <https://www.ifla.org/files/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications/multicultural-communities-en.pdf>.
34. *Multicultural Resources and Services Toolkit: Multicultural Resources and Services*. Library and Archives Canada, 2005. ISBN 0-662-35240-8. Dostupné z: <https://www.collectionscanada.gc.ca/obj/005007/f2/005007-300.1-e.pdf>.
35. Národnostní menšiny. In: *Vláda České republiky* [online]. 2017 [cit. 2017-07-05]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>.

36. NEKOLOVÁ, Kateřina; soukromá korespondence, 2016-.
37. O knihovně. In: *Městská knihovna v Praze* [online]. [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/o-knihovne/>.
38. OVERALL, Patricia Montiel. Cultural Competence: A Conceptual Framework for Library and Information Science Professionals. In: *The Library Quarterly: Information, Community, Policy* [online]. 2009, **79**(2), 175 [cit. 2017-05-03]. DOI: 10.1086/597080. ISSN 00242519.
39. PETERSEN, Michael Lukas; soukromá korespondence, 2017.
40. PRUCKOVÁ, Lenka, Eva JANIŠOVÁ, Vladana PILLEROVÁ a Vít RICHTER. *Podpora doplňování literatury pro potřebu rozvoje jazykových dovedností obyvatel a pro potřebu migrantů a národnostních menšin: Průzkum* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2013 [cit. 2016-04-15]. Dostupné z: http://files.ukr.knihovna.cz/200000096-8107d83f73/pruzkum_doplnovani_zprava.doc.
41. Průzkum: devět z deseti Čechů mluví cizím jazykem. In: *CzechInvest* [online]. 2009 [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/pruzkum-devet-z-deseti-cechu-mluvi-cizim-jazykem>.
42. RAKER, Joseph W. Multicultural acquisitions: one librarian's perspective. In: *Against the Grain* [online]. 1996, **8**, 28-29 [cit. 2017-05-02]. ISSN 10432094.
43. REITZ, Joan M. Acquisitions. In: *Online Dictionary for Library Information Science*. [online]. [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_A.aspx?#acquisitions.
44. *Responding to our diversity: Multicultural library service guidelines for Victorian public libraries* [online]. In: Library Board of Victoria, 2001 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: http://www.libraries.vic.gov.au/downloads/Library_Network_Unit/multiculturalguidelines.pdf.
45. RIEGER, Jon H. Key Informant. *The Blackwell Encyclopedia of Sociology* [online]. 2007 [cit. 2017-07-06]. DOI: 10.1111/b.9781405124331.2007.x. Extrakt dostupný z: http://www.sociologyencyclopedia.com/public/tocnode?id=g9781405124331_yr2015_chunk_g978140512433117_ss1-1#citation.
46. *Rozbor činnost a hospodaření za rok 2014*. Městská knihovna v Praze.
47. *Rozbor činnost a hospodaření za rok 2015*. Městská knihovna v Praze.
48. *Rozbor činnost a hospodaření za rok 2016*. Městská knihovna v Praze.
49. *Section 4: Key Informant Interviews* [online]. UCLA CENTER FOR HEALTH POLICY RESEARCH [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: http://healthpolicy.ucla.edu/programs/health-data/trainings/Documents/tw_cba23.pdf.

50. SEEFELDT, Jürgen a Ludger SYRÉ. *Portale zu Vergangenheit und Zukunft – Bibliotheken in Deutschland* [online]. 4., aktualisierte und überarbeitete Auflage. Hildesheim: Georg Olms Verlag, 2011. 127 s. [cit. 2017-05-03]. ISBN 978-3-487-14573-0. Dostupné z: http://www.goethe.de/z/pro/21-portale/portale_deutsch.pdf.
51. SCHAFFNER, Bradley L. The Acquisition of Russian Publications Through Independent Book Agents. In: *Slavic* [online]. 2000, 1(1), 69-81 [cit. 2017-05-03]. ISSN 15228886.
52. SCHANK, Kristy a Jann NESTLINGER. Bibliotheken in Berlin: unverzichtbare Orte einer interkulturellen Stadt. In: *Bibliotheksdienst* [online]. 2015, 49(3-4), 300-312 [cit. 2017-05-03]. ISSN 00061972.
53. SCHANK, Kristy; rozhovor a soukromá korespondence, 2017.
54. SCHNEEHORST, Susanne. Interkulturní knihovnická práce v Německu – témata a tendence. In: *Společné cesty: veřejné knihovny ve střední Evropě a skupiny obyvatelstva ohrožené sociálním vyloučením : mezinárodní seminář Ostrava, 10.-11.11.2008 = Gemeinsame Wege : öffentliche Bibliotheken in Mitteleuropa und die von sozialer Ausgrenzung bedrohten Bevölkerungsgruppen : internationales Seminar Ostrava, 10.-11.11.2008*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2009. Aktuality SKIP. S. 10 – 18. ISBN 978-80-85851-19-9.
55. STÖCKLOVÁ, Anna. *Akvizice* [online]. Verze 1.0. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze, 2008a [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: http://sites.ff.cuni.cz/uisk/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Akvizice_Stöcklová.pdf.
56. STÖCKLOVÁ, Anna. *Proměny knižního trhu v současnosti* [online]. SDRUK, 2008b. Dostupné z: <http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/2008-2-119.pdf>.
57. Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník>.
58. TOMLJANOVICH, Izabella. The Warsaw International Book Fair and Its Audiences. In: *Slavic* [online]. 2001, 2(1), 53-61 [cit. 2017-05-03]. ISSN 15228886.
59. Über uns. In: *Zentral-und Landesbibliothek Berlin* [online]. [cit. 2017-07-06]. Dostupné z: <https://www.zlb.de/ueber-uns/ueber-uns/ueber-uns.html>.
60. Základní pojmy a jejich definice. In: *Mighealthnet* [online]. 2008 [cit. 2017-07-05]. Dostupné z: http://www.mighealth.net/cz/index.php/Základn%C3%AD_pojmy_a_jejich_definice.
61. ZIMMERMANN, Sabine; rozhovor a osobní korespondence, 2016-.

10 Seznam obrázků

Obrázek 1: Collection Development Process	20
Obrázek 2: Model kulturních kompetencí pro LIS profesionály	22
Obrázek 3: Zastoupení cizích jazyků ve fondu knihoven v České republice	36
Obrázek 4: Městská knihovna v Praze (MKP); Ústřední knihovna (ÚK)	37
Obrázek 5: Pobočky Městské knihovny v Praze	38
Obrázek 6: Podíl cizinců na počtu obyvatel podle městských částí v Praze	38
Obrázek 7: Cizojazyčná literatura v Ústřední knihovně MKP; plánec fondu	39
Obrázek 8: Cizojazyčná literatura v Ústřední knihovně MKP; beletrie v jiných jazycích ..	41
Obrázek 9: Cizojazyčné materiály v německých knihovnách	45
Obrázek 10: Berlínské části a jejich knihovny	47
Obrázek 11: Charakteristika uživatelů veřejných knihoven v Berlíně; uživatelé bez migračního pozadí a uživatelé s migračním pozadím	48
Obrázek 12: Zentral- und Landesbibliothek Berlin (ZLB); Amerika-Gedenkbibliothek (AGB)	49
Obrázek 13: Cizojazyčná literatura v Amerika-Gedenkbibliothek (INT a LFS); plánec fondu	50
Obrázek 14: Cizojazyčná literatura v AGB, rozdělení INT a LFS	51

11 Seznam tabulek

Tabulka 1: Cizojazyčná beletrie v MKP	40
Tabulka 2: Cizojazyčná beletrie v ZLB	52
Tabulka 3: Akvizice cizojazyčné beletrie za poslední tři roky v MKP; počet svazků	57
Tabulka 4: Počet cizojazyčné literatury získané v posledních třech letech v MKP, dary versus nákupy.	59
Tabulka 5: Nákup „LSF“ beletrie v ZLB za posledních pět let; počet svazků	64
Tabulka 6: Nákup „INT“ beletrie v ZLB za posledních pět let; počet svazků	64
Tabulka 7: Komparace; Identifikace komunity	68
Tabulka 8: Komparace; Uživatelské potřeby	69
Tabulka 9: Komparace; Zaměstnanci	70
Tabulka 10: Komparace; Jazykové zastoupení	71
Tabulka 11: Komparace; Zjišťování a výběr cizojazyčné literatury	72
Tabulka 12: Komparace; Získávání cizojazyčné literatury	73
Tabulka 13: Komparace; Rozpočet na cizojazyčnou literaturu	74
Tabulka 14: Komparace; Limity v akvizici cizojazyčné literatury	75

12 Příloha

12.1 Otázky k rozhovorům

1. Spolupracuje knihovna při akvizici cizojazyčných materiálů s nějakou jinou organizací (outsourcing), nebo je akvizice prováděna v knihovně (in-house)?

1.1 Pokud spolupracuje, s jakou organizací spolupracuje?

1.2 Pokud spolupracuje, jaké fáze akvizice organizace provádí?

1.3 Pokud spolupracuje, jaká data knihovna organizaci poskytuje?

2. Je knihovna zapojena do kooperativního získávání cizojazyčných materiálů (centralizovaná akvizice), nebo získává cizojazyčné materiály samostatně (decentralizovaná akvizice)?

2.1 Pokud je knihovna zapojena do kooperativního získávání, na kterém stupni? (město, stát, ...)

3. Pomáhá knihovně v procesu akvizice (budování fondu) cizojazyčných materiálů nějaká (nezisková) organizace?

3.1 Pokud ano, jaká organizace a jak pomáhá?

4. V jakých jazycích jsou do knihovny přijímány dokumenty?

4.1 Má knihovna způsob, jak porozumět potřebám svých uživatelů?

4.2 Používá knihovna nějaké statistiky k poznání své komunity?

4.2.1 Pokud ano, jaké?

4.3 Řídí se knihovna nějakým pravidlem, které by určovalo % cizojazyčných materiálů ve fondu?

4.4 Řídí se knihovna při akvizici (budování fondu) cizojazyčných materiálů nějakým doporučením?

5. Můžete popsat kroky akvizice (budování fondu) cizojazyčných materiálů v knihovně?

6. Jakými způsoby knihovna získává cizojazyčné materiály?

6.1 Pokud nákup: Spolupracuje knihovna s dodavateli? Jedná se o české, nebo zahraniční dodavatele?

6.2 Pokud dar: Od koho knihovna dostává dary?

6.3 Pokud výměna: Se kterými institucemi knihovna cizojazyčné materiály vyměňuje? Vyměňuje knihovna materiály i se zahraničními institucemi?

6.4 Pokud výměnné soubory: Jak v knihovně výměnné soubory fungují?

7. Kolik zaměstnanců pracuje v oddělení akvizice (budování fondu) a jak je práce v tomto oddělení rozdělena?

7.1 Mluví zaměstnanci odpovědní za akvizici (budování fondů) cizojazyčných materiálů cizími jazyky / jsou cizinci / jsou imigranti / mají imigrační minulost / jsou dobrovolníci z nějakých organizací?

7.2 Mají zaměstnanci na starosti akvizici cizojazyčných materiálů v jazycích, které ovládají / vychází z jejich imigrační minulosti?

7.3 Jaké mají zaměstnanci akvizičního oddělení vzdělání?

7.3.1 Je pro akvizici cizojazyčných materiálů jejich vzdělání důležité? Pokud ano, proč?

8. Jaké formáty cizojazyčných materiálů knihovna získává?

9. Kolik procent tvoří cizojazyčné materiály v knihovně?

9.1 Kolik procent z toho tvoří cizojazyčná beletrie?

10. Kolik procent tvoří cizojazyčná beletrie a kolik procent beletrie v češtině (němčině)?

11. Jak je akvizice cizojazyčných materiálů financována?

11.1 Je na akvizici cizojazyčných materiálů speciální rozpočet?

12. Je problém se získáváním cizojazyčných materiálů?

12.1 Pokud ano, jaký?

13. Dodatečná otázka: Jak se dozvídáte o cizojazyčné literatuře? Z jakých zdrojů?

Zdroj	ANO / NE
Katalogy dodavatelů	
Schválené plány dodavatelů („approval plans“)	
Webové stránky dodavatelů	
Katalogy knihkupectví	
Webové stránky knihkupectví	
Webové stránky zahraničního knihkupectví	
Specializovaná knihkupectví	
Webové stránky s hodnocením titulů, recenze	
Knižní veletrhy	
Nezávislí agenti	
Nezávislí agenti v zahraničí	
Nové přírůstky jiných knihoven	
Zaměstnanci knihovny	
Dobrovolníci v knihovně	
Uživatelé knihovny	
Bibliografie (např. dodavatelů)	
Jiný zdroj? Jaký?	